

MUSIIKKIA KOULUN JUHLIIN-

"että mahdollisimman moni pystyisi osallistumaan itselle sopivalla tavalla"

Anni Viinikainen

Maisteritutkielma

Jyväskylän yliopisto

Musiikin laitos

Musiikkikasvatus

Syksy 2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Musiikin laitos
Tekijä Anni Viinikainen	
Työn nimi Musiikkia koulun juhliin- "että mahdollisimman moni pystyisi osallistumaan itselle sopivalla tavalla"	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Syyslukukausi 2016	Sivumäärä 82
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten musiikkiluokanopettajat kokevat musiikkiesitysten valmistamisen osana musiikkikasvatusta ja koulun arkea. Pohjana on tutkimukset, joiden mukaan musiikkiesitykset ilmentävät koulun arvoja ja sosiaalisia suhteita sekä tutkimukset, joiden mukaan musiikkiluokkalaisuus korreloi yhteisöllisyyden kokemiseen koulussa. Keskeisenä tavoitteena tutkimuksellani on tuoda kasvattajille tietoa musiikkiesitysten kasvatuksellisista mahdollisuuksista.</p> <p>Teoriaosuudessa tarkastelen Perusopetuksen opetussuunnitelmaa (2014), koulun juhlia ja musiikkiesityksiin ja juhliin liittyviä teemoja. Luonteeltaan tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa aineisto hankittiin teemahaastattelun avulla kahdelta musiikkiluokanopettajalta. Aineiston analysoin teemoittelun perusteella.</p> <p>Tulosten mukaan musiikinopettajat pitävät juhlia tärkeänä osana koulun arkea. Haastateltujen opettajien kouluissa kaikki oppilaat osallistuvat koulun yhteisten juhlien esityksiin ja jokainen oppilas saa osallistua itselleen sopivalla tavalla. Musiikkiluokanopettajien ajatukset olivat pitkälti samankaltaiset uuden opetussuunnitelman ja muun teoriaosuudessa käsitellyn tiedon kanssa. Opettajat pitivät tärkeänä, ettei esiintyäksseen tarvita erityisiä musiikillisia taitoja, vaan musiikki, esiintyminen ja juhlat kuuluvat kaikille.</p>	
Asiasanat musiikkikasvatus, juhlat, musiikkiesitykset, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	

Sisällys

1	JOHDANTO	5
2	JUHLAPERINNE JA KOULU	7
3	MUSIIKIN OPETUSSUUNNITELMA JA MUSIIKKILUOKAT SUOMESSA 10	
3.1	Musiikin opetussuunnitelman tavoitteet vuoden 2014 ops:ssa.....	12
3.2	Opetussuunnitelman arvoperusta.....	15
3.3	Musiikkiluokat Suomessa	18
4	MUSIIKKIESITYKSEN VALMISTAMINEN RYHMÄSSÄ	21
4.1	Projektityöskentely.....	23
4.2	Esiintyminen ja esiintymistaidot	25
4.3	Vastaanottamistaidot	26
4.4	Yhteisöllisyys	27
4.5	Musiikkiesitys kasvatuksellisena valintana	30
4.6	Palaute ja arviointi.....	33
5	RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN	36
5.1	Yksilö ryhmässä	38
5.2	Turvallinen ja toimiva ryhmä	40
5.3	Vuorovaikutustaidot	41
5.4	Yhteistoiminnallinen oppiminen	44
6	TUTKIMUSASETELMA	47
6.1	Tutkimuskysymykset.....	47
6.1	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto.....	48
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	50
6.4	Tutkijan rooli.....	51

7	TUTKIMUSTULOKSET	53
7.1	Musiikkiesitys osana musiikkikasvatusta	53
8.1.1	Vastuu juhlista.....	54
8.1.2.	Oppilaiden rooli ja kokemukset	55
8.1.3	Palaute ja arviointi	56
8.2	Opetussuunnitelman huomiointi juhlien valmisteluissa.....	56
7.3	Arvojen, tietojen ja taitojen välittäminen musiikkiesitysten kautta	59
7.4	Opettajien kokemukset yhteisöllisyydestä ja ryhmässä työskentelystä	60
8.4.1	Yhteisöllisyys omassa luokassa ja koulussa.....	60
8.4.2	Ryhmässä työskentely.....	62
7.5	Muut haastatteluissa esille tulleet asiat.....	64
7.5.1	Opetussuunnitelma.....	64
8.5.2	Musiikkiluokkalaisten valinta	65
7.5.3	Lähiluokka/musiikkiluokka	66
8.5.4	Konsertin järjestäminen	67
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	68
8.1	Musiikkiesitys osana musiikkikasvatusta	68
8.2	Opetussuunnitelman huomiointi juhlien valmisteluissa.....	70
8.3	Arvojen, tietojen ja taitojen välittäminen musiikkiesitysten kautta	70
8.4	Opettajien kokemukset yhteisöllisyydestä ja ryhmässä työskentelystä	71
8.5	Muut haastatteluissa esille tulleet asiat.....	72
9	POHDINTA	74
9.1	Tutkimustulosten luotettavuus.....	74
9.2	Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	75
	LÄHTEET	78
	LIITTEET	82

1 JOHDANTO

Monet ystäväni, jotka eivät ole lapsuudessaan harrastaneet musiikkia, ovat kertoneet, etteivät he ole alakouluaikoinaan osallistuneet koulun juhlissa musiikkiesityksiin. Itse olen taas käynyt peruskouluni musiikkiluokilla, jossa juhlat ja musiikin esittäminen kuuluivat koulun arkeen monesti vuodessa. Olen myös aina pitänyt koulunkäynnistä, vaikken olekaan menestynyt koulussa, paitsi taito- ja taideaineissa. Juuri monipuolinen, musiikkia painottava opetus, sekä voimakas kokemus yhteisöllisyydestä ovat olleet merkityksellisiä kouluviihtyvyyteni kannalta. Viimeistään lukiessani Nikkasen ja Westerlundin artikkelin *Musiikkiesitys yhteisöllisen koulukulttuurin rakentajana. Deweyn demokraattiset kasvatuseriaatteet perusopetuksen musiikkikasvatuksessa* (2009) heräsi kiinnostukseni koulun juhlien ja musiikkiesitysten valmistamiseen liittyviin kysymyksiin. Nikkanen on tehnyt väitöskirjansa musiikkiesitysten ja juhlien vaikutuksesta koulun toimintakulttuuriin, jossa hän esittää, että koulun arvot ja sosiaaliset suhteet ilmenevät musiikkiesitysten kautta.

Jos musiikkiesitys järjestetään yhdessä koko luokan voimin, voi se monella tavoin tukea tänä syksynä käyttöön otettua uutta opetussuunnitelmaa. Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) korostaa yhteisöllisyyttä, oppilaiden aktiivisuutta ja osallisuutta sekä tasa-arvoa. Haluan tutkimuksessani selvittää, kuinka musiikkiesityksen valmistaminen voi tukea näitä tärkeitä arvoja. Haluan tutkimuksellani myös selvittää, miten musiikkiluokan opettajat kokevat juhlien ja musiikkiesitysten valmistamisen osana koulun arkea ja musiikkikasvatusta. Aiempien tutkimusten mukaan oppilaat itse kokevat musisointiprojektit koulun sosiaalisen toiminnan kautta arvokkaana (ks. Pääkkönen 2013) ja musiikkiluokkalaisten mielestä erityisesti esiintymiset ja niiden valmistaminen parantavat luokan yhteishenkeä. Musiikkiluokkalaisten myös kokevat ryhmähenkensä keskivertoa paremmaksi. (ks. Ahlman 2014.)

Koska kuitenkin opettajat voivat omilla valinnoillaan, muun muassa musiikkiesityksiä valmistamalla, kehittää oppilaidensa musiikillista minäkäsitystä ja koulun yhteisöllisyyttä ja ilmapiiriä, halusin ottaa tutkimukseni kohteeksi juuri opettajat. Aiemmin on selvitetty oppilaiden kokemuksia musiikkiesityksistä ja musiikkiluokkalaisuuden vaikutuksista oman luokkansa ilmapiiriin ja yhteisöllisyyteen. Ei ole kuitenkaan kysytty musiikinopettajilta, mitä he ajattelevat musiikkiesitysten valmistamisesta ja koulun juhlista tai mitä ajatuksia, arvoja ja taitoja he haluavat esitysten kautta oppilailleen välittää.

Toivon tutkimukseni tulosten tarjoavan tietoa kaikille kasvattajille musiikkiesitysten ja juhlien tärkeydestä ja mahdollisuuksista koulun toimintakulttuurin ja yhteisöllisyyden kehittäjänä. Niin koulussa työskentelevät opettajat, kuin muutkin lasten kanssa työskentelevät voivat toivottavasti saada tutkimuksestani arvokasta tietoa esitysten kasvatuksellisista mahdollisuuksista.

Musiikkikasvatuksen tavoitteena on luoda oppilaalle myönteinen kuva itsestään musisoijana ja oppijana sekä innostaa musiikin parissa toimimiseen. Nikkasen (2009) mukaan yhteisön arvojen välittymisen kannalta tärkeää on huomioida se, kuka, mitä ja millaisena musiikkia saa esittää. (Nikkanen 2009, 61). Oppilaiden musiikillinen minäkäsitys kehittyy osin koulussa ja musiikilliseen minäkäsitykseen kuuluu ajatukset siitä, kuka on taitava, kuka ei ja millainen musiikki on huonoa ja mikä hyvää. (Lehtonen 2004, 17). Opettajat päättävät mitä koulun juhlissa esitetään, miten ja kuka esiintyy. Juhlat osaltaan muovaavat oppilaiden musiikillista minäkuvaa ja ajatuksia siitä, mikä musiikki on hyvää ja kuka sitä saa esittää. Nämä asiat tiedostaen on mielestäni tärkeää tutkia, mitä opettajat itse esitysten valmistamisesta ajattelevat ja kuinka he huomioivat suunnittelussaan edellä mainitut seikat.

"...koulun arvo ei riipu sen maineesta tai sen kyvystä valmentaa oppilaansa kohtaamaan elämän välttämättömyydet, vaan siitä, missä määrin se pystyy välittämään elinikäisen oppimisen iloa." (Csikszentmihalyi 2005, 275.)

2 JUHLAPERINNE JA KOULU

Juhlaperinteiden vaalimisessa ja levittämisessä on koulujärjestelmällä suuri vastuu. Jo lasten ollessa päiväkodissa aletaan lapsille tehdä tutuksi suomalaisia juhlia ja perinteitä. Kalenterijuhlien lisäksi kouluissa ja päiväkodeissa juhlitaan myös syntymäpäiviä ja joidenkin juhlien valmisteluun käytetään paljon aikaa ja vaivaa. Koulussa tärkeimpinä ja suurimpina juhlina pidetään kevät- ja joulujuhlia sekä itsenäisyyspäiväjuhlia. Kevät- ja joulujuhliin on perinteisesti kutsuttu myös lasten vanhemmat ja koulussa usein järjestetään usein muitakin vanhemmille suunnattuja tilaisuuksia. (Kaivola 1998, 81.)

1920-luvulta lähtien kyläkouluissa juhlittiin näyttävästi myös äitienpäivää, joihin koko kylä saattoi osallistua. Nykyään kyläkoulujen käydessä harvinaisemmaksi myös yhteisölliset juhlat vähenevät. Monet juhlat ovat kansakoulun alusta asti tulleet lapsille tutuksi juurikin koulun kautta. Koulussa juhlien vietto on nopeuttanut juhlaperinteiden leviämistä myös koteihin. Lapset ovat esimerkiksi saattaneet nähdä joulukuusen ensi kertaa koulun kuusijuhlissa tai viettäneet äitienpäivää ensin koulussa, jonka jälkeen sen vietto on vasta levinnyt kotiinkin. Maahanmuuttajalapsia ja muita eri kulttuureista tulevia oppilaita ajatellen koulun juhlat ovat tärkeä osa suomalaiseen juhlaperinteeseen tutustumista. Monessa maahanmuuttaja- tai pakolaisperheessä saatetaankin viettää rinnakkain sekä oman kulttuurin juhlia, että suomalaisia vuotuisjuhlia. (Kaivola 1998, 81-82.)

Koulun virallisten juhlien lisäksi koulun kulttuuriin liittyvät myös oppilaiden omaan perinteeseen liittyvät, karnevaalimaiset juhlat. Oppikoululaisten tapana oli järjestää teinikuntaan tuleville nahkiaisit, eli fuksiaisit. Nahkiaisissa tulokkaita nöyryytettiin, kunnes heidät hyväksyttiin muiden joukkoon. Vastaavia juhlia pidetään edelleen yläkouluissa, toisen asteen kouluissa ja korkeakouluissakin. Perinteisiä oppilaiden

juhlia ovat myöskin penkinpainajaiset ja vanhojen päivä, joissa molemmissa on tietyt tavat ja käytännöt, joiden mukaan juhlapäivät etenevät. (Kaivola 1998, 82-83.)

Musiikkikasvatusta voidaan tarkastella siltä kannalta, mitä arvoja musiikin kautta on oppilaille välitetty. 1800-luvulla koululaulusto pyrki nostattamaan kansallishenkeä ja nationalismia. Riippuen kulloisestakin arvomaailmasta, on laulujen kautta pyritty kasvattamaan "kunnon kansalaisia". (Leppänen, Unkari-Virtanen ja Sintonen 2013, 336.)

Viime vuosina on pohdittu paljon sitä, tulisiko kristillisiä juhlia rajoittaa koulussa, sillä kouluissa on paljon myös eri uskontoihin kuuluvia oppilaita. Kaikkien kulttuurien juhlissa on kuitenkin paljon samoja piirteitä: yhteisöllisyys, vieraat, lahjat, ruoka, laulu ja tanssi. Koulu voi itse päättää mitä juhlia koulussa juhlitaan ja miten. (Parland 2010, 5-6.)

Musiikkiesitykset antavat tärkeitä ilon- ja mielekkyyden kokemuksia sekä ovat merkittäviä musiikillisten tilanteiden jakamisen ja kokemisen mahdollistajia. Kulttuuriimme kuuluu, että tärkeää tilaisuutta juhlistetaan musiikilla ja musiikki onkin aina ollut keskeisessä osassa koulun juhlia. Näin ollen esiintyminen kuuluu olennaisena osana myös koulun musiikkikasvatukseen. Vasta viime vuosikymmeninä ollaan alettu ajattelemaan musiikkiesitystä yksilön ja yhteisön kannalta. Musiikkiesityksen tarkastelun kohteena ei ole vain musiikki, vaan myös esiintyjät ja yhteisön kulttuuriset arvot ja sosiaaliset rakenteet. (Arjas, Hirvonen ja Nikkanen 2013, 225.) Riippumatta siitä, tiedostetaanko asiaa vai ei, on koulun musiikkiesitys aina kasvatuksellinen valinta, ei "vain musiikkia". (Nikkanen ja Westerlund 2009, 32.)

Arjaksen ym. (2013, 235) mukaan koulun juhlat ja tapahtumat ilmentävät, vahvistavat, rakentavat ja muokkaavat kouluyhteisössä vallalla olevia arvoja. Opettajan vastuulla on, ettei kukaan oppilas joutuisi nolaamaan itseään tai joutuisi esityksen vuoksi negatiiviseen valoon. Esiintymiseen liittyy arvokysymyksiä opettajalle, jolloin hänen

vastuullaan on, ettei kukaan oppilas ajattelisi, että esiintymisen tai esiintymättä jäämisen vuoksi hän ei olisi tarpeeksi hyvä tai arvokas esiintymään. Opettajan kannalta vaikeaa onkin esiintymistilanteiden järjestäminen, sillä esiintymiset sisältävät riskin onnistumisesta ja epäonnistumisesta ja etukäteen voi olla vaikea arvioida, mikä ilmapiiri esiintyjien ja katsojien välille tulee. Kuitenkin omalle kouluyhteisölle esiintyminen sisältää myös mahdollisuuden kehittää positiivisia suhteita. Parhaimmillaan esitykset voivatkin luoda arvostusta, hyväksyntää ja kunnioitusta muita kohtaan. Tämän vuoksi musiikkiesityksiä voidaan käyttää tietoisena keinona koulun toimintakulttuurin parantajana. (Arjas ym. 2013, 235.)

Jos musiikkiesityksiä ja koulun juhlia ajattelee koulun toimintakulttuurin ilmentämisen ja kehittämisen kannalta, on valtavasti merkitystä sillä, ketkä esiintyvät ja mitä he esittävät. Jos koulun arvoina ja kasvatustavoitteina ovat kaikkien hyväksyminen ja arvostaminen sekä myönteiset suhteet ja yhteistyön arvo, tulisi sen näkyä myös koulun juhlissa ja esityksissä. Jos opettaja päättää tuoda juhliin erilaisia musiikkiesityksiä ja tehdä koko luokan yhteisiä musiikkiesityksiä, ilmentävät esitykset kaikkien oppilaiden olevan merkityksellisiä osana koulun musiikkikasvatusta ja yhteistyön ja kaikkien mukaan ottamisen olevan arvokasta. (Arjas ym. 2013, 236.)

3 MUSIIKIN OPETUSSUUNNITELMA JA MUSIIKKILUOKAT SUOMESSA

Perusopetuksen ohjausjärjestelmään kuuluu perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa, että koulutus on tasa-arvoista, laadukasta ja että koulutus luo oppilaiden kasvulle ja kehitykselle hyvät edellytykset. Opetussuunnitelman perusteiden laatimisen pohjana ovat perusopetuslaki ja -asetus sekä tavoitteet ja valtioneuvoston asetus, joka määrittää tuntijaon. Paikallinen opetussuunnitelma on merkittävässä roolissa valtakunnallisten tavoitteiden ja tehtävien toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan Opetushallituksen antaman valtakunnallisen määräyksen, perusteasiakirjan mukaan. Päivittäiselle koulutyölle pohjan tuo juurikin paikallinen opetussuunnitelma ja se liittyy koulujen toiminnan osaksi muuta paikallista toimintaa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet POPS 2014, 9.)

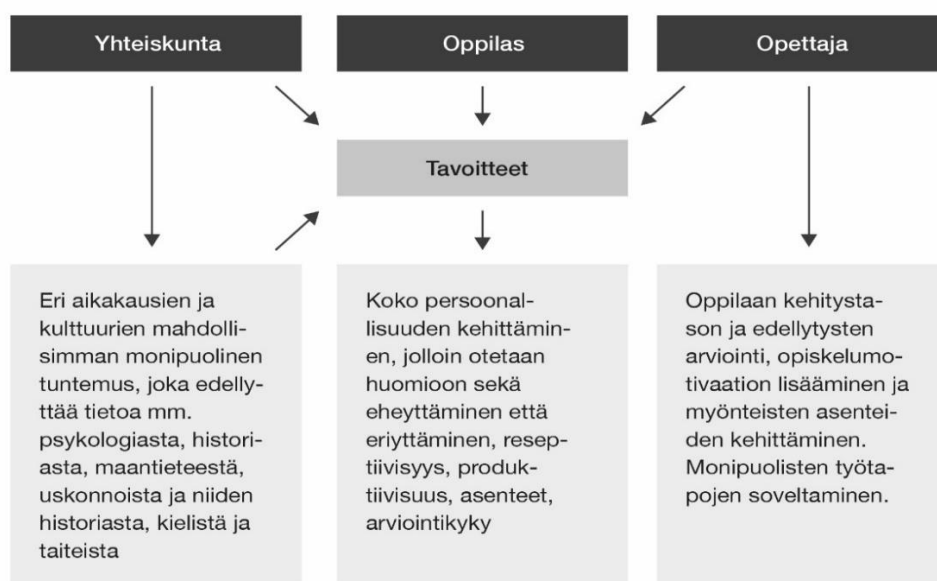
Uusi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 otetaan käyttöön syksyllä 2016. Aiempi perusopetuksen opetussuunnitelma 2004 eroaa jonkin verran uudesta. Siinä, missä vuoden 2004 opetussuunnitelma musiikin osalta on melko väljästi määritelty, on uusi opetussuunnitelma huomattavasti tarkempi. Uusi opetussuunnitelma on jaettu oppiaineiden sisältöjen ja tavoitteiden mukaan 1-2, 3-6 ja 7-9-vuosiluokittain. (POPS 2014, 3.)

Musiikkia opiskellaan läpi peruskoulun, mutta yläkoulussa musiikkia on usein vain 7. luokalla, jonka jälkeen musiikkia opiskellaan valinnaisena aineena muiden taito- ja taideaineiden (lukuun ottamatta liikuntaa) tavoin. (Kauppinen 2009). Musiikin oppiaineen tehtäväksi määritellään kehittää oppilaiden musiikillisia taitoja ja

ymmärrystä sekä tukea oppilaiden kokonaisvaltaistakasvua ja yhteistyötaitoja. Tähän päästään monipuolisella, toiminnallisella työskentelyllä, jossa otetaan huomioon koulun juhlat ja tapahtumat, muut oppiaineet, eheyttävät teemat sekä oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet musiikin parissa. Myönteisiä oppimiskokemuksia tarvitaan, jotta oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijana kehittyy toivotulla tavalla. Positiivisia oppimiskokemuksia saadaan erilaisilla opetusmenetelmillä, jotka kehittävät oppilaiden ajattelua. Musiikin ja äänen parissa toimiessa käyttäen luovia menetelmiä kuten säveltämistä ja luovaa tuottamista, saavutetaan toivottuja oppimiskokemuksia musiikista ja itsestä. (POPS 2014, 141, 263.)

Erona vanhaan opetussuunnitelmaan ovat laaja-alaisen osaamisen alueet, jotka tulee opetuksessa sisällyttää muuhun oppimiseen, myös musiikkikasvatukseen. Laaja-alaisella osaamisella tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä sekä yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Jotta koulujärjestelmä kasvattaa mahdollisimman hyvin yhteiskunnassa pärjääviä ihmisiä, edellyttää se kansalaisilta osaamista, joka ylittää ja yhdistää tiedon- ja taidonaloja. (POPS 2014, 20.)

Linnankivi, Tenkku ja Urho (1994, 39) kuvaavat opetussuunnitelman toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä seuraavan taulukon avulla:

Taulukkoa tarkastelemalla voi huomata, kuinka juhlia järjestämällä ja musiikkiesityksiä valmistamalla voidaan tukea opetussuunnitelman tavoitteisiin pääsyä. Yhteiskunta, oppilas ja opettaja pyrkivät osaltaan saavuttamaan opetussuunnitelman asettamat tavoitteet. Musiikkiesitystä valmistelemalla voidaan parantaa oppilaan opiskelumotivaatiota, tukea oppilaan persoonallisuuden kehittymistä ja oppiminen voi olla oppiainerajoja ylittävää ja soveltavaa.

3.1 Musiikin opetussuunnitelman tavoitteet vuoden 2014 ops:ssa

Musiikin opetuksen tavoitteet ja sisältöalueet on jaoteltu erikseen vuosiluokille 1-2, 3-6, 7-9. Myös keskeiset sisältöalueet on jaettu neljään eri osioon: 1. miten musiikissa toimitaan, 2. mistä musiikki muodostuu, 3. musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa, 4. ohjelmisto. Nämä sisältöalueet liittyvät opetuksen tavoitteisiin. (POPS 2014, 141-142, 263- 264, 422-423.)

Vuosiluokilla 1-2 tavoitteet on jaoteltu osallisuuteen, musisointiin ja luovaan tuottamiseen, kulttuuriseen ymmärrykseen ja monilukutaitoon, hyvinvointiin ja turvallisuuteen musiikissa sekä oppimaan oppimiseen musiikissa. Musiikin opiskelun tavoitteena on luoda myönteistä kuvaa itsestä oppijana ja musisoijana monipuolisten ja luovuutta korostavien oppimismenetelmien avulla. Tärkeää on myös ryhmässä laulaminen ja soittaminen ja itsen sekä toisten oppilaiden arvostaminen. Tavoitteena on innostaa musiikin parissa toimimiseen ja omien taitojen kehittämiseen. Arvioinnissa korostetaan myönteistä ja positiivista palautetta, joka tukee intoa omien taitojen kehittämiseen. (POPS 2014, 141-143.)

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksen tehtäviksi mainitaan oppilaiden kulttuurisen aktiivisuuden edistäminen ja monipuolinen musiikillinen toiminta oppilaiden ilmaisutaitojen kehittymisen tukena. Toiminnallisuutta ja luovia ja monipuolisia

työskentelytapoja korostetaan edelleen yhteistyötaitojen ohella. Myönteisillä oppimiskokemuksilla pyritään tukemaan oppilaiden kuvaa itsestään musiikillisena toimijana. Opetuksen jaottelu pysyi muuten samana verrattain 1-2-vuosiluokkien tavoitteiden jaotteluihin, mutta musisoinnin ja luovan tuottamisen sijaan toinen tavoite on musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen. Ilmaisutaitoja ja luovuutta pyritään kehittämään ja musiikin hahmottamiskykyä harjoitetaan musiikkikäsitteiden omaksumisen avulla. Päämääränä opetuksella on mahdollistaa monipuolisten työtapojen kautta yhteismusisointia kaikille sekä kannustaa oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan saatuaan kehittää luovaa ajatteluaan ja positiivisia kokemuksia musiikin parissa. Arvioinnissa painotetaan 1-2-vuosikurssien arvioinnin lailla rohkaisevaa palautetta, jossa huomioidaan erityisesti yhteismusisointitaitoja, oppimaan oppimisen kehittymistä sekä käsitteellistä ajattelua. (POPS 2014, 263-266.)

Peruskoulun 7-9-vuosiluokilla musiikin opetuksen tehtävänä on luoda oppilaille edellytykset aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen sekä musiikillisen osaamisen kasvaessa antaa puitteet elinikäisen musiikkisuhteen luomiselle ja tukea oppilaan positiivista suhdetta musiikkiin. Musiikin opetuksen tavoitteet on jaoteltu samalla lailla 7-9-vuosiluokille, kuin 3-6-vuosiluokillekin. Nyt oppilaan omaa ajattelua kehitetään entistä enemmän pohtimaan muun muassa musiikkikulttuurin eettisiä ongelmia ja arvioimaan kriittisesti musiikin viestinnällisyyttä sekä vaikuttavuutta. Oppilaat saavat myös osallistua opetuksensa suunnitteluun ja arviointiin ja omia musiikillisia taitoja syvennetään yhteismusisoimisen avulla. Arvioinnissa korostetaan edelleen rehellistä ja rakentavaa palautetta, jota tarvitaan erityisesti musiikkiteknologiaan ja luovaan tuottamiseen liittyvissä tehtävissä. Musiikin päättöarviointi annetaan sinä lukuvuonna, jolloin kaikille yhteinen musiikin opetus päättyy. Päättöarvosanaan vaikuttavat kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. (POPS 2014, 422-425.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) mainitaan, että perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilasta

kulttuurisen pääoman rakentamisessa, antamalla oppilaalle mahdollisuus olla itse toimijana, osana kulttuurien moninaisuutta ja jatkumoa. (POPS 2014, 18). Perusopetuksen opetussuunnitelmassa tuodaan esiin vaihteleva kouluarki, joka muun muassa koulun juhlilla, päivänavauksilla ja retkillä saadaan aikaan. Vaihtelevat ja monipuoliset koulupäivät vahvistavat oppilaan kokemusta eheästä, turvallisesta ja hyvästä koulupäivästä. (POPS 2014, 41). Tutkimukseni kannalta tärkeä huomio uudessa opetussuunnitelmassa on ajatus siitä, kuinka monenlaiset koko koulun yhteiset tapahtumat ovat koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden sosiaalisten suhteiden ja koulussa jaksamisen kannalta tärkeitä. (POPS 2014, 43). Yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja tukevat niin ikään juhlat, leikit ja pelit koulussa, jolloin opitaan myönteistä vuorovaikutusta ja monenlaisten ihmisten kanssa toimimista. (POPS 2014, 100.)

Uskonnon oppiaineiden kohdilla mainitaan juhlien merkitys osana omaa uskontoa ja siihen tutustumista. Suomalaiseen kulttuuriin liittyy olennaisena osana juhlat, ja siksi juhlat näkyvät myös koulunkin arjessa. Musiikin oppiaineen yhtenä tehtävänä on opetussuunnitelmassa mainittu koulun juhlien ja tapahtumien avulla edistää oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua sekä kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. (POPS 2014, 141). Myös oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijana rakentuu uuden opetussuunnitelman mukaan myönteisten oppimiskokemusten kautta, joita musiikillisen toiminnan kautta on mahdollista oppilaille tarjota koulun arjessa ja juhlassa. (POPS 2014, 263.)

Alla olevaan taulukkoon on koottu opetussuunnitelmasta kunkin luokka-asteen tehtävät, jotka tukevat musiikkiesityksen valmistamista.

Musiikin oppiaineen tehtävät, joita musiikkiesityksen valmistaminen tukee

1-2 lk.

- osallisuus
- musisointi
- luova tuottaminen
- kulttuurinen ymmärrys
- yhdessä laulaminen ja soittaminen

3-6 lk.

- kulttuurisen aktiivisuuden lisääminen
- monipuolinen musiikillinen toiminta
- oppilaiden ilmaisutaitojen ja luovuuden kehittämisen tukeminen
- positiiviset kokemukset

7-9 lk.

- edellytykset aktiiviseen kulttuuriin osallisuuteen
- puitteet elinikäisen musiikkisuhteen luomiselle
- positiivisen musiikkisuhteen luominen

3.2 Opetussuunnitelman arvoperusta

Kun opetussuunnitelmaa laaditaan, valikoidaan opetussuunnitelmaan kaikesta tiedosta se, mitä pidetään yhteiskunnallisesti tärkeimpänä. Valitut tiedot luokitellaan aihealueittain useimmiten oppiaineiden sisälle. Opetussuunnitelmassa ehdotetaan, miten tietoa välitetään ja opetussuunnitelmassa esitellään erilaisia opetusmenetelmiä ja didaktiikkaa. Opetussuunnitelmaan pyritään sisällyttämään kaikki se tieto, jota sen hetkessä sekä tulevaisuuden yhteiskunnassa oletetaan tarvitsevan. (Antikainen, Rinne ja Koski 2013, 163) Opetussuunnitelma siis ilmentää niitä arvoja, joita yhteiskunnassa pidetään tärkeinä ja halutaan välittää koulutuksen kautta oppilaille.

Vitikka, Krokfors ja Hurmerinta (2012, 84) esittelevät kolme asiaa, joihin Suomen opetussuunnitelma pohjautuu:

1. Johtaminen lainsäädännön ja opetussuunnitelman antamien tavoitteiden mukaan.

2. Kuntien autonomia koulutuksen tarjoamisessa ja järjestämisessä: kuntakohtainen opetussuunnitelma paikallisesti ohjaavana dokumenttina
3. Ammattitaitoisten opettajien hyödyntäminen koulukohtaisen opetussuunnitelman kehittämisessä ja erilaisten lähestymistapojen antaminen koulutyöhön.

Tasa-arvoisen kasvatuksen perustana on Suomen Perustuslaki (Kaikkonen ja Laes 2013, 105). Perustuslain yhdenvertaisuuspykälän mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan iän, alkuperän, kielen, sukupuolen, vakaumuksen, terveydentilan, mielipiteen, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella ilman hyväksyttävää perustetta. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 2:6). Suomi kansainvälistyy jatkuvasti ja monikulttuurisuus tulee ottaa huomioon myös koulumaailmassa. Musiikkikasvatuksessa monikulttuurisuus ja muut tasa-arvoon liittyvät asiat jäävät opettajan pohdittavaksi. Leppänen, Unkari-Virtanen ja Siitonen (2013, 338-339) arvostelevat musiikin opetuksessa käytettävää Soi-kirjasarjaa, jossa niin suomalaisuutta kuin muitakin kulttuureja esitellään yksipuolisena ja karrikoituina kulttuureina. Opetussuunnitelma määrittelee ilmapiirin, jonka pohjalta koulukulttuuria tulisi kehittää. Jää kuitenkin opettajan vastuulle pohtia, mitä ainekokonaisuuksien sisällöt merkitsevät oman luokan ja oppaineen kannalta. (Arola 2007, 56.)

Tasa-arvo näkyy Suomen koulutusjärjestelmässä käytännössä niin, että jokaiselle oppilaalle on tarjottava yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulunkäyntiin. Kaiken koulunkäyntiin liittyvän oppimateriaalin ja ruokailun on oltava ilmaista. Myös oppilashuolto ja opintososiaaliset edut tulee olla kaikkien saatavilla. Tukea koulunkäyntiin tulee antaa sitä tarvitseville ja opetusryhmien tulee vastata opetussuunnitelmassa esitettyjä tavoitteita niin, että ne on mahdollista saavuttaa. (POPS 2014, 14.) Tasa-arvo näkyy myös koulun toimintakulttuurissa juhlien osalta. Tasa-arvoa voidaan edistää ottamalla kaikki oppilaat mukaan koulun juhla valmisteluihin. Tasa-arvoa on, että kaikki koulun oppilaat saavat koulussa olla niin esiintyjänä, kuin katsojanakin.

Uuden opetussuunnitelman (2014) perusta on oppimiskäsityksessä, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Oppilasta pyritään tukemaan kasvussaan oppijaksi, joka ottaa vastuuta omasta toiminnastaan, ja osaa toimia yhteistyössä muiden kanssa. Hän osaa asettaa tavoitteita ja ratkaista ongelmia sekä arvioida omaa osaamistaan, oppimistaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset sekä kokemukset oppimisesta innostavat kehittämään omaa osaamista entisestään. Jokaisen oppilaan on tärkeä saada kokemuksia siitä, että häntä arvostetaan ja hänen oppimisesta ja hyvinvoinnista välitetään. Myös kokemukset siitä, että voi itse vaikuttaa oman yhteisönsä toimintaan ja kokemukset yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta ovat tärkeitä. (POPS 2014, 15-17.) Näitä osallisuuden kokemuksia oppilaat saavat kokiessaan, että he voivat vaikuttaa koulunsa toimintakulttuuriin esimerkiksi juhla järjestelyjen ja suunnittelun kautta.

Oppiaines sisältöjen lisäksi opetussuunnitelmassa koulun tehtävinä ja tavoitteina painotetaan myös arvostamaan niin itseään kuin muita. Oppilaille tulee opettaa hyviä käytöstapoja ja sosiaalisia taitoja sekä estetiikkaa ja kulttuurin ja ympäristön havainnointia. Kulttuurin merkitystä hyvinvoinnille tulee huomioida ja ilmaisua harjoitella. Opetussuunnitelmassa korostetaan, kuinka vuorovaikutus ja itsensä ilmaiseminen on merkityksellistä, ja matemaattiset symbolit, visuaalinen ilmaisu, draama, musiikki ja liikekin ovat kaikki yhtä tärkeitä ilmaisun välineitä. Oppilaita kannustetaan myös kekseliäisyyteen ja mielikuvituksen käyttöön ja kehon käyttöä tunteiden ja ajatusten ilmaisuun harjoitellaan. (POPS 2014, 21.)

Vuorovaikutustaidot ja yhteistyö ovat monipuolisen työskentelyn kanssa tekijöitä, joista on hyötyä kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvoinnille. Oppimisympäristön tulisi olla sellainen, joka innostaa oppilaita luovuuteen, liikkumiseen, leikkimiseen ja elämyksiin. Oppilaille tulee luoda mahdollisuuksia erilaisiin työtapoihin ja ympäristöihin sekä projektimaiseen työskentelyyn. Monipuolisten työtapojen kautta mahdollisesta oppilaille ilo oppimiseen ja lisäävät motivaatiota. Motivaatiota

voidaan lisätä myös itseohjautuvuutta ja ryhmätyöskentelyä hyödyntäviä työtapoja käyttämällä. Yhteistyö niin koulun sisällä kuin koulun ulkopuolisten toimijoidenkin kanssa edistävät taitoa työskennellä monenlaisten ihmisten ja ryhmien kanssa ja oppia hyviä vuorovaikutustaitoja. (POPS 2014, 27, 30.)

3.3 Musiikkiluokat Suomessa

Tutkimukseen haastatteleman opettajat työskentelevät musiikkiluokilla Päijät-Hämeessä ja Keski-Suomessa.

Ensimmäiset musiikkiluokkakokeilut aloitettiin vuonna 1961 Helsingissä Töölön kansakoulussa, mutta toiminta kesti kuitenkin vain kahden vuoden ajan. Lahdessa musiikkiluokat perustettiin vuonna 1966, jonka jälkeen musiikkiluokatoiminta levisi muuallekin Suomeen, lähinnä kaupunkeihin. Silloinen Lahden musiikkiopiston rehtori Aarre Hemming oli vierailut Unkarissa ja oli niin vakuuttunut systemaattisen musiikinopetuksen tuloksista, että halusi kokeilla samaa Suomessa. Hän, Lahden kansakouluntarkastaja Olavi Ketonen sekä koulunjohtaja Kuisma Pesola kehittivät Lahden musiikkiluokkien toimintamallit. Tarkoituksena oli perustaa luokka musikaalisesti lahjakkaille lapsille ja päätettiin, että oppilaat otetaan musiikkiluokalle toiselta luokalta. Opettajaksi musiikkiluokille katsottiin sopiviksi ne Lahtelaiset luokanopettajat, jotka olivat tunnettuja musikaalisuudestaan. Näiden opettajien tuli käydä koulutus Klemetti-Opistossa, jossa opiskeltiin unkarilaista Kodály-metodia. Paavo Kiiski oli ensimmäinen Klemetti-Opistossa kursseja käynyt opettaja ja hän kehitti ensimmäiset opetussuunnitelmat musiikkiluokille. (Vähälä 1996, 12-15.)

Musiikkiluokilla musiikin opetusta on 3-5 tuntia viikossa, riippuen koulusta ja kunnasta. Musiikkiluokille ei ole yhtenäistä opetussuunnitelmaa, vaan musiikkiluokkakoulut itse määrittävät sisällöt musiikin opetukseensa. Tavalliseen peruskouluun verrattuna tavoitteet ovat hieman vaativammat musiikin osalta.

Musiikkiluokille oppilaat valitaan pääsykokeiden kautta ja musiikkiluokat aloitetaan tavallisesti kolmannella luokalla. Pääsykokeissa varmistetaan, että oppilailla on riittävät valmiudet musiikin opetuksen tavoitteisiin nähden. Pääsykokeissa lapsilta ei siis vaadita erityisiä taitoja ja musiikkiluokilla on normaalien peruskoululuokkien tapaan erityisopetuspäätöksisiä oppilaita sekä oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia. Musiikkiluokkatoiminnalla ei tähdätä kouluttamaan musiikin ammattilaisia, vaan antaa musiikista kiinnostuneille oppilaille mahdollisuuksia kehittyä musiikin parissa ja ilmaisemaan itseään musiikin avulla. (Ruokonen ja Grönholm 2005, 92.)

Musiikkiluokalla opettajana toimii usein musiikkiin erikoistunut luokanopettaja, jolloin opetuksessa on hyvät mahdollisuudet integroida musiikkia myös muihin oppiaineisiin. Musiikin opetuksessa tulisi hyödyntää kaikkia musiikin osa-alueita ja musiikkiluokkien perusajatuksena on opettaa musisoimalla musiikillisia taitoja ja teoria-asioita. Laulamista usein painotetaan, sillä se antaa hyvät valmiudet myös muulle musiikilliselle oppimiselle. Musiikkiluokilla esiintymiset ja konsertit ovat merkittävässäkin roolissa koulun arkea. Usein ainakin jouluisin ja keväisin lukukausien päätteeksi järjestetään konsertteja, jossa oppilaat pääsevät näyttämään oppimaansa. Kuitenkaan painotus esityksissä ei tulisi olla liikaa lopputuloksessa vaan koko valmisteluprosessi tulee nähdä tärkeänä. (Ruokonen ja Grönholm 2005, 93-95.)

Musiikkiluokilla olennaista on aina ollut aktiiviset opettajat ja oppilaiden vanhemmat ja heidän yhteistyönsä. (Kiiski ja Törmälä 2009, 82.)

Haastattelemi opettajat työskentelevät Päijät-Hämeessä ja Keski-Suomessa. Päijäthämäläisessä koulussa musiikkiluokat alkavat 3. luokalta ja keskisuomalaisessa koulussa 4. luokalta. Päijäthämäläisessä koulussa musiikkia opiskellaan 3-4 tuntia viikossa, jonka lisäksi yksi lisäviikkotunti on luokka-astekuoroa. Kuorotunteja lukuun ottamatta viikkotunteja koulussa kertyy saman verran kuin kunnan muillekin oppilaille, tunnit musiikin opetukseen on otettu osittain muiden oppiaineiden

tunneista. Keski-suomalaisessa koulussa musiikkia opiskellaan niin ikään 4 tuntia viikossa. (Lotilan koulu 2016; Kypärämäen koulu 2016.)

4 MUSIIKKIESITYKSEN VALMISTAMINEN RYHMÄSSÄ

Lähtökohtana tutkimukselleni on, että musiikkiesitys valmistetaan koululuokassa niin, että jokainen luokan oppilas osallistuu järjestelyihin jollain lailla. Tässä kappaleessa tutustun musiikkiesityksen valmistamiseen luokassa projektimaisena työskentelynä. Luvussa 5 tarkastelen ryhmätyöskentelyä tarkemmin.

Smallin mukaan (2011, 14) musiikkiesitykset ovat aina pohjimmiltaan sosiaalisia tapahtumia. Musiikkia, sen esittäjää ja kuuntelijoita ei voida ajatella erillisiä tekijöinä esitystilanteessa vaan tilannetta on tarkasteltava kokonaisvaltaisempana ja laajempaan asiana. Small kokee, että jokaiselle normaalisti kehittyvälle ihmiselle on jo syntyessään suotu musiikin ja puhumisen lahja. Näin ollen, jos vaan musiikillisesti lahjakkaiksi luetut ihmiset esiintyvät, vie se oikeuden suurimmalta osalta ihmisistä musiikin esittämiseen, joka kuitenkin on kaikkien perusoikeus. Kaikki ovat siis syntyneet musikaalisina ja siksi kaikkien musiikilliset kokemukset ovat tärkeitä. (Small 2011, 14-15, 19.)

Kun musiikkiesitystä aletaan suunnitella, on hyvä pitää lähtökohtana ajatusta, että kaikki ovat jossakin hyviä, jokaisella on hyviä luonteenpiirteitä ja jokaisen persoonassa on hyvää. Erilaisuus ja erilaiset vahvuudet ovat rikkaus, ja jokaisen osaaminen ja ominaisuudet ovat tärkeitä ja hyödyllisiä. Oppiaineiden tiedollisen hallinnan lisäksi oppilaiden ominaisuuksista ja vahvuuksista sosiaalinen lahjakkuus ja tunnetaidot ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä taitoja. Kaikkien ei tarvitse osata kaikkea, mutta kaikkien tulisi saada onnistumisenkokemuksia ja kokemuksia siitä, että on lahjakas jossakin. Opettaja voi omalla toiminnallaan ja valinnoillaan vahvistaa oppilaiden hyviä ominaisuuksia. Ihanteellisessa opetustilanteessa jokainen oppilas tuo esiin omia vahvuuksiaan ja muiden- ja omasta osaamisesta iloitaan yhdessä. Jos oppilaalla on positiivinen käsitys omasta oppimisestaan ja luokkayhteisöstään, vahvistaa se häntä opettelemaan myös niitä asioita, joissa hän kaipaa vielä harjoitusta. Musiikkiesitystä

valmisteltaessa olisi tavoiteltavaa, että jokainen saisi käyttää omia vahvuuksiaan, saada tukea luokkatovereiltaan, saavan rohkeutta kokeilla uusia asioita ja tämän tuloksena kasvattaa itsevarmuuttaan ja oppia luottamaan itseensä. (Salovaara ja Honkonen 2011, 112-113.) Osaamisen tunne ja onnistumisen kokemukset ovatkin itsetunto-ongelmiin tehokasta apua (Sinkkonen 1997). Esitystä harjoitellessa oppilaista saattaa nousta esiin uusia taitoja heidän oppiessaan uutta. Tämän vuoksi projektia aloittaessa ei kannattaisi lyödä lopullisesti lukkoon oppilaiden rooleja esityksessä. Näin oppilaan kasvun mahdollisuuksia ei rajoiteta. (Nikkanen ja Westerlund 2009, 37.)

Koulussa musiikkiesitykset ovat poikkeuksellisia esityksiä, sillä niihin osallistuminen esiintyjänä tai katsojana on yleensä pakollista. Riippumatta musiikillisista taidoista tai halukkuudesta musiikkiesitykset kuuluvat jokaisen peruskoululaisen arkeen tavalla tai toisella. On tärkeää miettiä, mitä musiikkia esitetään, kuka esittää ja millaisena esiintyjät katsojien edessä ovat. Musiikkiesitysten avulla voidaan tasa-arvoistaa oppilaita ja sovittaa musiikkia niin, että erilaiset taitajat voivat mielekkäästi osallistua yhteiseen musisointiin. Musiikkiesityksen valmistaminen voidaan nähdä sekä musiikillisten, että sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Koska musiikkiesitykset yleensä valmistellaan koko koulun yhteisiin juhliin tai tapahtumiin, voidaan esityksillä nähdä olevan merkittävä rooli koulun toimintakulttuurin kannalta. Usein halutaan näyttää parasta ja taidokkainta antia. Tämä ajatusta silmällä pitäen on mielenkiintoista pohtia, kuka saa esiintyä, millaisena ja mitä esitetään. (Arjas ym. 2013, 232.)

Musiikkiesityksen valmistaminen esimerkiksi koulun juhlaan saattaa tuntua opettajasta raskaalta työmäärää ajatellen. Kuitenkin potentiaalinen vaihtoehto olisi osallistaa oppilaat ja tehdä esitys koko luokan yhteisenä projektina, jossa vastuuta on jaettu oppilaille – ei pelkästään opettajalle itselleen. Toki oppilaiden ideoimassa, suunnittelemassa ja toteuttamassa esityksessä ei kaikki välttämättä mene kuten opettaja itse olisi ajatellut. Aikaa saattaa mennä enemmän ja yksittäisiä asioita tai koko lopputulos saattaa mennä pieleen. Kuitenkaan itse lopputulos ei ole projektin tärkein

asia, sillä projekti itsessään tarjoaa monipuolisia oppimiskokemuksia luokkahengen ja kouluviihtyvyyden parantamisen lisäksi. Nämä ovat asioita, joita oppilaat luultavasti muistavat vielä aikuisenakin. (Salovaara 2008, 18–19; Salovaara ja Honkonen 2011, 74.)

Oppilaan oppimisen kannalta tehokkainta on, jos oppilasta haastetaan käyttämään maksimaalisesti omaa oppimispotentiaaliaan. Näin oppilaasta saa paljon irti; hän sitoutuu työskentelyyn ja pyrkii parhaaseensa sekä on opetustilanteissa aktiivisesti läsnä. Musiikkiesitystä valmistellessa tavoitteena olisikin, että oppilaat olisivat innostuneita tehtävästään ja oppimastaan, tehtävän ollessa haastava, mutta mahdollinen. Palkintona esityksen valmistamisessa tietysti odottaa itse esitystilanne, jossa saa jakaa opitun laajemmin nähtäväksi yhdessä luokkalaisten kanssa. (Kaikkonen, 2013, 31.) Jotta oppilas olisi innostunut esityksen valmistamisesta, tulee hänen kokea projekti mieluisena. Koska esitys koulussa on pakollista, tulee jokaisen oppilaan saada osallistua esitykseen omilla ehdoillaan. Nikkanen ja Westerlund (2009, 38) esittävätkin tärkeän huomion: *Koulussa musiikkiesityksen demokraattisuus saattaakin toteutua paremmin korvaamalla kysymys "Kuka haluaa esiintyä?" kysymyksellä "Mitä haluat tehdä tässä esityksessä?"*. (Nikkanen ja Westerlund 2009, 38.)

Parhaassa tapauksessa esiintymistilanne voi tarjota kokemuksen, jossa yhdistyvät musisoinnin, musiikillisen osaamisen sekä musiikillisen kokemuksen jakamisen ilo. (Arjas ym. 2013, 225). Kun on tutkittu ihmisten muistoja omilta kouluajoilta, on musiikin osalta lähes poikkeuksetta nousseet esiin yhteiset projektit, kuorokonsertit, esiintymiset, yhteismusisointi ja oman musiikin tuottaminen. (Ruismäki 1996, 397; Pitkänen 2014, 58-59.)

4.1 Projektityöskentely

Projektityöt ovat viime aikoina olleet entistä suosittumia opetusmenetelmiä koulumaailmassa. Projektityössä oppilaat yhteistoiminnallisesti suunnittelevat

toimintaansa annettujen ohjeiden mukaisesti. Työskentely on itsenäistä ja pitää sisällään ryhmätyötä, ongelmanratkaisua, keskusteluja sekä erilaisia käytännön toimia tehtävästä riippuen. Projektityön tuloksena oppilaat oppivat itseohjautuvuutta, sekä kehittävät vastuunottoa sekä itsenäisyyttä. (Kauppila 2011, 109.)

Projektityöskentelyä toimintatapana käytettäessä vaaditaan opettajalta erilaisia taitoja, kuin mitä perinteiltä opettaja-auktoriteetilta on totuttu löytymään. Oppilaita osallistavassa opetuksessa opettajan on laskeuduttava samaan rooliin ja asemaan kuin oppilaat. Kuitenkin opettajalla on oltava tilanne hallinnassa ja hän on vastuussa projektin etenemisestä toivotulla tavalla. Projektia tehdessä ei lopputulosta välttämättä tiedetä, joten niin opettajan kuin oppilaidenkin on osattava heittäytyä projektiin mukaan tietämättä mitä tulee tapahtumaan. Vaikka opettajan on suunniteltava projektin etenemistä, on hänen osattava myös luopua määräysvallastaan ja annettava vastuuta oppilaille. Näin oppilailla on enemmän mahdollisuuksia toteuttaa itseään. (Salovaara ja Honkonen 2011, 73–74.)

Oppilailta vaaditaan hyviä sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutustaitoja, jotta projektityöskentely onnistuisi toivotulla tavalla. Yhdessä toimiessa oppilaiden tulee osata kuunnella toisten mielipiteitä, tuoda omia ajatuksia esille sekä tulee keskustella ja neuvotella eri vaihtoehdoista. Kaikkien ei tarvitse tehdä kaikkea ja olla yhtä voimakkaasti mukana jokaisessa vaiheessa, sillä kaikki omaksuvat omat roolinsa ryhmätyötä tehdessä. Kuitenkin tärkeää on, että vuorovaikutuksessa sovitaan yhdessä eri ratkaisuista ja punnitaan eri vaihtoehtoja. (Muhonen 2001,44.)

Jotta projektityöskentely onnistuu, tulee opettajan ja oppilaiden rooleihin kiinnittää huomiota. Nykyisen oppimiskäsityksen mukaan oppilas on aktiivinen ja sosiaalinen toimija, joka osaa toimia niin itsenäisesti kuin ryhmässäkin. Opettaja ei välttämättä perinteisessä mielessä ”opeta”, vaan lähinnä tukee oppilaan oppimisprosessia. (Jordan-Klikki, Kauppinen, Korolainen-Viitasalo 2013, 9.) Ajatus on tuttu jo Vygotskylta sadan vuoden takaa, jolloin hän esitti näkemyksen, jonka mukaan

oppiminen tapahtuu juurikin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Oppilas oppii paremmin *lähikehityksen vyöhykkeellä*, jolloin hän saa oppimisensa tueksi apua joko opettajalta, tai toiselta oppilaalta. (Hänninen 2001, 92)

4.2 Esiintyminen ja esiintymistaidot

Esiintyminen oman koulun oppilaille saattaa tuntua jopa jännittävämmältä kuin ventovieraille esiintyminen. Tämä siksi, että esiintyessään oppilas muodostaa käsitystä itsestään ja katsojat muodostavat käsitystä esiintyjästä. Tämän vuoksi koulussa esiintyjien tulisi saada esiintyä edukseen. (Arjas ym. 2013, 235.)

Esiintymiseen saattaa liittyä pelkoja ja jännitystä. Ihminen luontaisesti saattaa kokea esiintymistilanteen uhkaavana, jolloin adrenaliini erittyy elimistössä, joka puolestaan aiheuttaa fyysisiä oireita kuten saavat aistit toimimaan terävämmin. Koska jännitysoireiden on tarkoitus auttaa selviytymisessä, voisi jännityksen ja sen oireet nähdä myös positiivisessa valossa. Arjas (1997, 16) mainitseekin, että jännittämisen sijaan voitaisiin puhua valmiustilasta. Näin sanan jännittäminen negatiivinen mielikuva poistuisi. Vaikka esiintymistilanne ei olekaan vaarallinen, saattaa se nostattaa esiin samanlaiset fyysiset oireet, kuin oikea hätätilanne. Ei ole siis väliä sillä, mikä tilanne tai paikka on, vaan ainoastaan se merkitsee, miten itse koemme suorituksen. Tavoitteena olisi, että esiintymistilanne koettaisiin turvallisena tilanteena, jolloin esiintymisjännite ei tulisi suorituksen esteeksi, vaan jopa parantaisi sitä. (Arjas 1997, 16-17.)

Arjas (1997, 19) toteaa, että huonon itsetunnon omaava saattaa pelätä, että hänen todellinen taitotasonsa tulisi esille, ja sen pelossa ei uskalla edes antaa parastaan. Muita jännityksen aiheita esiintymiseen liittyen voivat olla epäonnistumisen pelko, tai häpeää siitä, että on liian huono, liian keskinkertainen tai jopa liian hyvä. (Kurkela 1994, 172-177). Esiintymisjännitystä ilmenee lähes kaikilla ja syitä jännitykselle on

monia. Opettajan tehtävänä on tarvittaessa esimerkiksi hengitys- ja rentoutusharjoitusten kautta pyrkiä helpottamaan oppilasta esiintymisjännityksessä ja mentaaliharjoitusten avulla rauhoittaa oppilasta esiintymistilanteeseen. (Arjas 1997, 37-55).

Lindstömin (2011) tekemässä tutkimuksessa tuli ilmi, että oppilaat kokivat esiintymisen yhtenä tärkeimpänä asiana musiikin opetuksessa. Esiintymisten kautta oppilaat saivat motivaatiota harjoitteluunsa ja oppilaat kokivat esiintymistilanteessa korostuvan yhdessä tekemisen sekä oman osaamisen esiin tuomisen. Vaikka yksin musisoiminen kotona koettiin tärkeäksi ja musiikki ylipäättään henkilökohtaiseksi asiaksi, tuli tutkimuksessa ilmi oppilaiden pitävän yhdessä musisoimista kaikista mieluisimpana tapana musisoida. (Lindström 2011, 170-171.)

Oppilaan kannalta esiintymisellä saattaa olla paljonkin merkitystä oman kehittymisen ja oppimisen kannalta. Jos esitys onnistuu, voivat oppilaat saada merkittäviä onnistumisen ja ilon elämyksiä, sekä luottamusta omaa osaamistaan kohtaan. (Kurkela, 1994, 179). Esiintymisen kautta oppilas saattaa saada motivaatiota oppimistaan kohtaan, sillä tällöin harjoittelulla on selkeä, julkinen päämäärä. (Nikkanen ja Westerlund 2009, 37.)

4.3 Vastaanottamistaidot

Musiikkikokemus, jonka esimerkiksi musiikkiesitys antaa, merkitsee esiintyjille ja kuulijoille kokemuksia ymmärtämisestä ja ymmärretyksi tulemisesta. Esitys on yhteinen kokemus, joka mahdollistaa *empatian sillan* kuulijan ja esiintyjän välille. (Lehtonen 2004, 19.) Kokemukset esiintymisestä ja katsojana olemisessä ovat yhteydessä toisiinsa. Kun oppilaalla on kokemuksia itse esiintymisestä, osaa hän myös asettua esiintyvän oppilaan asemaan esitystä katsoessaan. Nikkasen tutkimuksessa (2014) tuli esille, kuinka kouluyhteisön ilmapiiri koulun juhlissa muuttui

myönteisemmäksi ja sallivammaksi sen jälkeen, kun otettiin käytännöksi ottaa kaikki oppilaat mukaan koulun juhlien valmisteluihin ja esiintymiseen.

Kun tarkastellaan musiikkiesitystä, ei voida ottaa huomioon ainoastaan esityksen valmistelua ja esitykseen osallistuneita henkilöitä. Vaikka on tärkeä pohtia sitä, mitä rooleja annetaan heille, jotka esiintyvät koko kouluyhteisölle, tulee tarkastella myös niitä rooleja, joita annetaan esityksen katsojille. Tyypillisesti esityksessä on eroteltu selkeästi esiintyjät ja katsojat joista katsojat ovat passiivisessa roolissa. Koska koulun juhliin osallistuminen myös katsojana on useimmiten pakollista, ei kaikki oppilaat välttämättä jaksa keskittyä esityksen seuraamiseen. Jos kaikki koulun oppilaat ovat kuitenkin itse olleet niin esiintyjinä, kuin katsojinakin, on heidän helpompi seurata esitystä mielenkiinnolla ja kokea onnistumista esiintyjien puolesta- ei vain etsiä esityksestä epäkohtia. (Nikkanen ja Westerlund 2009, 34-36.)

Lehtonen (2004) nostaa esiin tiedostamattomat prosessit musiikin esittämisessä ja vastaanottamisessa. Hänen mukaansa musiikki-ilmaisun keskeisyys on samaistumisessa, joka ilmenee musiikin esittämisessä ja vastaanottamisessa, jolloin tiedostamattomia prosesseja käsitellään ja oivalletaan.

4.4 Yhteisöllisyys

Ihmisellä on luonnostaan tarve kuulua ryhmiin ja yhteisöihin. Kun ihminen liittyy yhteisöön, omaksuu hän yhteisön normit ja arvot ja niistä tulee osa hänen identiteettiään. Kokemus ryhmään kuulumisesta lisää turvallisuuden tunnetta ja kokemusta elämän hallittavuudesta. Myös hyvinvointi paranee yhteisöllisyyden kokemusten kautta. (Kumpulainen 2004.) Tästä syystä myös koulussa tulee kiinnittää huomiota oppilaiden hyvinvointiin ja sitä kautta koulun toimintakulttuurin yhteisöllisyyteen. Ellonen (2008) tutki, miten koulun yhteisöllisyys tukee nuorten hyvinvointia. Tutkimus osoitti, että koulun toimintakulttuurin ollen oppilaita tukeva

ja sopivasti rajoittava, oli koulun ilmapiirillä ennaltaehkäisevä vaikutus nuorten masennukseen. Tutkimuksen tuloksissa korostui yhteisöllisyyden ja tasa-arvon merkitys. Oppilaiden hyvinvoinnin kannalta oli tärkeää, että opettajien huomio kohdistui tasaisesti oppilaiden kesken ja että toiminnassa painotettiin yhteisöllisyyttä, ei yksilöllisyyttä, kuten enenemissä määrin tapana on. (Ellonen 2008.)

Oppimisympäristön tulisi olla sellainen, että se houkuttelisi yhteisöllisyyteen. Normaalisti koulumaailmassa kulttuuri on perustunut sääntöihin ja kieltoihin. Yhteisöllinen kouluympäristö vaatii kuitenkin sääntöjen ja kieltojen sijaan toisten arvostamista ja toisiin luottamista. Paras tilanne olisi, jos sosiaalinen oppimisympäristö synnyttäisi itsesään kierteen, jossa luottamus saa aikaan vastuullisuutta ja osallisuutta. (Kostiainen 2007, 78.) Kostiaisen mukaan yhteisöllinen toimintakulttuuri pitää sisällään asenteita, arvoja ja ajattelutapoja. Se ei siis ole vain menetelmä tai toimintamalli. Opettajat ja oppilaat ovat tasa-arvoisia ja kaikessa vuorovaikutuksessa toista pitää arvostaa ja kunnioittaa.

Musiikillinen yhdessä toimiminen on yhteisöllistä toimintaa, joka opettaa osallistumista, toisten huomioon ottamista ja parhaimmillaan yhdessä onnistumista. Sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta yhdessä musiikin parissa toimimisella saattaa olla paljonkin hyötyä. Musiikinopettajan työn vaikeus on siinä, että jotta parhaaseen lopputulokseen päästäisiin, on hänen osattava valita vaikeudeltaan ryhmälle sopivia tehtäviä. Näin oppilaat voivat saada kokemuksen siitä, että ovat kykeneviä suorittamaan heille odotetut tehtävät ja voivat itse hallita omaa tekemistään. Opettajan tulee asettaa oppilailleen realistiset tavoitteet ja pääpiste tulee olla elämyksien saamisessa ja ilmaisussa virheiden sijaan. Myös palautteen tulee olla myönteistä ja realistista, jotta oppilailla on todenmukainen kuva omasta osaamisestaan. (Saarikallio 2009, 227).

Yksilöllisyydellä ja yhteisöllisyydellä on molemmilla oma paikkansa. Liiallinen yksilöllisyyden korostaminen voi kostautua, jos lapsi luulee, että vain hänen asiansa

ovat tärkeitä ja vain hän osaa tehdä asiat oikein. Terveen itsetunnon saaminen on toivottavaa, sillä sen avulla ihmiset luottavat itseensä ja mahdollisuuksiinsa sekä osaavat kohdata toiset tasavertaisina. Kuitenkaan liiallinen itseriittoisuus ei kannata pitkälle, sillä silloin saattaa ajatella, ettei toisten mielipiteitä kannata kuunnella. Myös liiallinen yhteisöllisyyden korostaminen voi heikentää lasten uteliaisuutta ja aloitteellisuutta. Parhaassa tapauksessa yhteisöllinen toiminta on sallivaa ja se antaa mahdollisuuksia itsenäisiin valintoihin. (Kostiainen 2007, 88-89.)

Pääkkösen tekemässä tutkimuksessa (2013) ilmeni, että oppilaat kokivat luokkahenkensä parantuneen yhteisen musiikkiesityksen valmistamisen jälkeen. Ryhmäpaine koskee jokaista ryhmän jäsentä, jonka vuoksi esiintymisen kannalta on tärkeää, että koko luokka sitoutuu toimintaan ja yhteiseen tavoitteeseen. Pääkkösen tutkimuksessa nuoret kokivat esityksen myönteisenä yhteisenä saavutuksena. Tutkimuksen tulosten mukaan ryhmäprosesseja ja toiminnallisuutta arvostettiin ja koulun sosiaalisen toiminnan kannalta projekti musiikin parissa oli merkityksellinen. Pääkkönen toteaa, että esiintymisellä ja sen tuomilla positiivilla kokemuksilla voi olla merkitystä nuorten musiikilliselle identiteetille. Tämän vuoksi esiintymisen tuomaa iloa tulisi mahdollistaa kaikille nuorille. Useimmat tutkimuksessa olleet nuoret kokivat esiintymisen myönteisenä. (Pääkkönen 2013).

Myös uusi opetussuunnitelma tukee ajatusta yhteisöllisyyden merkityksestä koulun toimintakulttuurille. Oppilaalle tulee antaa mahdollisuuksia toimia osana kouluyhteisöä ja tavoitteiksi luetut kokonaisvaltainen kehitys ja kestävä kulttuurin rakentaminen ovat näin ollen osa myös musiikkikasvatuksen tavoitteita. Yhteiset musiikilliset tavoitteet työskentelyn pohjana antavat oppilaille tilaa kehittää vuorovaikutustaitojaan sekä itseilmaisuaan. (POPS 2014.)

Nousiaisen ja Piekkarin mukaan koulun yhteisöllisen toimintakulttuurin pohja on toimivissa rakenteissa. Koulun opettajat (jos yli 20) tulisi jakaa pienryhmiin/ tiimeihin, jotta yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vuorovaikutusta voidaan ylläpitää koulussa. Myös

yhteistyö luokkatasojen ja aineryhmien välillä on tärkeää. Oppilaat puolestaan tarvitsevat oppilaskunnan, johon kuuluu edustajia koulun jokaisesta luokasta. Pelkät rakenteet eivät riitä, vaan tärkein tekijä yhteisöllisen toimintakulttuurin ylläpitäjänä on toimiva vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen kannalta puolestaan toimivia menetelmiä ovat pienryhmissä toimiminen sekä yhteistoiminnallisuus. (Nousiainen, ja Piekkari 2007, 13-16.) Myös Johnson ja Johnson (2009) tukevat ajatusta opettajien tiimeistä koulun yhteisöllisen ilmapiirin saavuttamiseksi. (Johnson ja Johnson 2009, 374.)

4.5 Musiikkiesitys kasvatuksellisenä valintana

Koulun juhlissa esiintyjät ja katsojat tulevat samasta, rajatusta yhteisöstä. Siksi koulun arjessa vallitsevat sosiaaliset suhteet vaikuttavat myös esitysten valmistamiseen ja itse esiintymistilanteeseen. Myös itse esiintymistilanne vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, jotka vaikuttavat koulun arjessa. Tämän vuoksi merkityksellistä on se, kuka koulun juhlissa esiintyy ja ketkä eivät kenties ikinä asetu esiintyjän asemaan. Monesti juhlisiin valitaan esiintyjiksi musiikissa erityisesti lahjakkaat oppilaat. Vaikka toki on hyvä, että nämä oppilaat pääsevät esiintymään edukseen ja loistamaan tavalla, mikä ei yleensä arjessa näy, on sillä myös varjopuolensa. Esitykset saattavat olla "liian hyviä", jolloin se voi olla esteenä muiden oppilaiden musiikkisuhteelle. Jos aina esiintyvät vain ne, joiden tiedetään olevan lahjakkaita musiikissa, ei musiikkiesitykset toimi kouluyhteisön rakentajana, vaan sillä sen sijaan vahvistetaan oppilaiden erottelua ja jakautumista. Näin musiikkiesitykset toimivat itseasiassa koulun kasvatustavoitteiden vastaisesti. Koska opetussuunnitelman mukaisesti musiikkikasvatus kuuluu kaikille, kuuluvat myös musiikkiesityksien valmistaminen ja esiintyminenkin kaikille. (Arjas ym. 2013, 233-234)

Musiikki mahdollistaa monenlaisten luovien työtapojen käytön, jotka sisältävät non-diskursiivisia merkityssisältöjä. Musiikki on osa ihmisen luovaa kapasiteettia ja toimii

kanavana luovuudelle. (Lilja-Viherlampi 2007, 297.) Musiikkiesityksen valmistaminen antaa mahdollisuuksia oppilaille ilmaista itseään musiikin avulla ja kommunikoida musiikin kanssa. Musiikin toimintaympäristössä tämä kommunikointi kuitenkin helposti laajenee ihmisten väliseksi kommunikoinniksi. Vuorovaikutusta tapahtuu musiikin parissa sekä ihmisessä itsessään, että muiden ihmisten välillä. (Lilja-Viherlampi 2007, 297–298.) Merkityksellisintä musisoimisessa ei ole se, menevätkö laulut nuotilleen oikein, vaan kokemus mielekkäästä yhdessäolosta sekä ilo ja tunne jakamisesta (Sinkkonen 2003, 38).

Musiikin käsite on suhteellinen. Ei ole musiikkia ilman musiikkia tuottavaa subjektia tai musiikkia kokevaa subjektia ja näiden suhdetta, vaikka musiikin tuottaja ja kokija olisivatkin sama henkilö. Henkilö voi itse antaa merkitykset tuottamalleen musiikitapahtumalle, jolloin musiikin kokemuksellinen suhde on yksilöllinen tai toisaalta laajimmillaan musiikitapahtumassa paikalla olevien ihmisten kesken voi muodostua moniulotteinen suhdeverkosto. (Lilja-Viherlampi 2007, 298).

Bendelow ja Mayall (2002) mainitsevat, että liikunta, draama ja musiikki ovat suosituimpia oppiaineita koulussa niiden sosiaalisen aspektin vuoksi. Näillä tunneilla oppilaat saavat olla aktiivisessa roolissa kokonaisvaltaisesti. Tunnit sisältävät usein fyysistä aktiivisuutta, luovuutta ja ongelmanratkaisua. Bendelowin ja Mayallin tutkimuksessa kävi ilmi, että oppiaineet, joissa tehtävät olivat opettajan ennalta sanelevat, olivat oppilaista kaikkein tylsimpiä. Sinkkosen mukaan (2003, 39) ei ole montaa tärkeämpää taitoa, kuin yhdessä suunnittelu ja sopimuksista neuvottelu. Yhdessä tekeminen ja ilman opettajan jatkuvaa ohjausta toimiminen kannustavat siis oppilaita aktiivisuuteen, joka omalta osaltaan todennäköisesti myös lisää oppimismotivaatiota.

Rantala (2006) nostaa esille, kuinka opettajan tehtävä on antaa oppilailleen mahdollisuus loistaa. Hyvä tilaisuus oppilaalle loistaa luokkansa edessä, on olla esillä niin, että kokee olevansa asiantuntija aiheessaan ja voivansa olla itsevarma asiassaan.

Oppimisprosessin kannalta tavoitteellista olisi, että esittämisen orientaatio ja taidonhallinnan orientaatio seuraisivat toisiaan - eivät sulkisi toisiaan pois. Oppilaan asema luokassa on hänelle tärkeä, ja statuksensa kohottaminen merkityksellistä. Statuksella luokassa on suuri merkitys sen kannalta, saako oppilas onnistumisen ja oppimisen kokemuksia. (Rantala 2006, 128–129.) Näin ollen opettajan tehtävä on luoda tilanteita, joissa oppilaiden on mahdollista loistaa ja kohottaa statustaan luokkayhteisössä.

Opettajan päätettävissä on se, mitä opetusmetodeja opetuksessa käytetään. Kansalaisilta odotetaan aktiivisuutta ja vastuun ottamista. Koska koulun tehtävä on valmistaa oppilaista nyky maailman haasteisiin vastaavia kansalaisia, tulee aktiivisuutta ja vastuun ottoa harjoitella jo koulussa. Kostiaisen (2007, 71) mukaan *oppimisympäristö joko tukee oppilaan kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi tai estää sen*. Opettajan tehtävänä on järjestää sellaisia oppimisympäristöjä ja tilanteita, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus osallistua (sekä saada kokemuksia vastuun ottamisesta itsestään ja ympäristöstään. Tällaiset tilanteet, joissa oppilailta odotetaan vastuun ottoa ja aktiivisuutta kertovat oppilaalle, että häneen luotetaan ja häntä arvostetaan. (Kostiainen 2007, 71-72.) Myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 tukevat ajatusta oppilaasta esitysten valmistamisen tärkeydestä:

Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuivutustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisina toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta. (POPS 2014, 263.)

Musiikkikasvatuksen avulla oppilaita tuetaan luomaan henkilökohtaista musiikillista minäkäsitystä. Lapsena me luomme käsityksiä itsestä suhteessa musiikkiin. Riskinä musiikkikasvatuksella on, että jollekin oppilaalle jäisi kuva, ettei ole musikaalinen ja ettei musiikki ole häntä varten. Oma musiikillinen minäkäsitys vaikuttaa siihen, miten

ajattelemme musiikista ylipäättään; kuka on taitava, kuka ei, mikä musiikki hyvää ja mikä ei. Vaikka musiikkikasvatuksen opetussuunnitelmassa painotetaan luovuutta ja vapaata ilmaisua, Lehtonen esittää väitteen, kuinka käytännössä kuitenkin saatetaan keskittyä virheiden etsimiseen ja esteettisyyteen. (Lehtonen 2004, 17.)

Pääkkönen (2013) tutki väitöskirjassaan nuorien kokemuksia musisointiprojektissa ja tuloksissaan Pääkkönen nostaa esille yhteismusisoinnin merkityksen. Nuoret kokivat musiikillisen ryhmätoiminnan tärkeänä ja arvokkaana koulun sosiaalisen toiminnan kannalta. Pääkkösen mukaan kaikki musiikkikasvatuksen kentällä työskentelevät voivat valinnoillaan tukea oppilaiden itseluottamusta ja rohkeutta ja antaa kokemuksia onnistumisista esiintyessä.

” Ihmisen musiikkisuhde heijastaa hänen sisäistä minuuttaan ja kertoo paljon ihmisen perusasenteesta elämään. Musiikkisuhde kertoo myös paljon kaikista niistä vuorovaikutustilanteista, joissa ihminen ja musiikki ovat aikaisemmin kohdanneet. Musiikkiin liittyvät mielikuvat kertovat musiikkiin kytkeytyvistä ilmaisu- ja vuorovaikutusmahdollisuuksista tai niiden puuttumisesta. ” (Lehtonen 2004, 18.)

4.6 Palaute ja arviointi

Kannustaminen ja myönteisen palautteen antaminen on ensisijaisen tärkeää lapsen positiivisen minäkuvan rakentumista ajatellen. Arjas (1997, 62) vertaa myönteisen palautteen antamista pieneen vauvaan. Parhaiten pieni lapsi kehittyy saadessaan jatkuvasti hellyyttä ja rakkautta osakseen. Positiiviset kokemukset ja palautteet itsestä ovat hyvän, terveen itsetunnon perusta. Arjaksen (1997, 107-108) mukaan oppimista ei voi tapahtua ilman arviointia. Esitystilanteen purkaminen on miltei yhtä tärkeää kuin esitykseen valmistautuminenkin.

Palautteen antamisessa on oltava rehellinen. Jos jokin asia on mennyt täysin penkin alle, on se hyvä ottaa esille palautetta antaessa. Esitykseen osallistuneet tietävät

itsekin, jos jokin asia ei ole onnistunut toivotulla tavalla. Tällöin ei ole hyötyä asian kaunistelusta. Kuitenkaan ei voida ajatella, että esitys on hyvä vasta silloin, kun kaikki menee "täydellisesti". Palautetta antaessa opettajan on otettava huomioon palautteen antamisen ajankohta ja vastaanottajien mielentila. Pelkkiin virheisiin ei kannata keskittyä, vaan on tärkeää, että oppilaat esityksen jälkeen selkeästi tietävät, mikä meni hyvin ja missä onnistuttiin. (Arjas 1997, 109). Näin esityksestä jää esiintyjille kokonaisuudessaan positiivinen mielikuva.

Arviointia voi antaa monella eri tavalla. Se voi olla perinteisiä kokeita, kirjoitustehtäviä tai henkilökohtaisia palautekeskusteluja. Käytännössä arviointia voi tapahtua jatkuvasti ryhmäprojekteissa ja arviointiin voi liittyä kirjoitelmia, oppimispäiväkirjoja, suullisia esityksiä tai esityksiä. Arviointia voi antaa opettaja, oppilas itse itsearviointin kautta tai vertaisarvioinnissa oppilaat toisilleen. (Juntunen ja Westerlund, 2013, 73.) Jos numeroarviointi on pakollista, olisi hyvä ainakin sen ohella antaa sanallistakin palautetta. Sanallinen palaute sopii erilaisten oppimismenetelmien tueksi ja on opettajan ja oppilaan kannalta avaavampaa kuin pelkkä numeroarviointi. Opettaja voi perustella arviointiaan ja sanallisesti kuvata arviotaan, siinä missä numeroarviointi on yksiselitteinen. Sama numero arviointina saattaa kuitenkin tarkoittaa eri asiaa opettajalle ja oppilaalle. Oppilaasta arvioidaan kuitenkin ainekohtaisten taitojen lisäksi esimerkiksi aktiivisuutta, motivoituneisuutta ja käyttäytymistä. (Cantell 2010, 110-111.) Sanallisen arvioinnin avulla voidaan tukea oppilaan metakognitiivisten taitojen kehittymistä ja käsitystä itsestään oppijana sekä parantaa oppilaan sitoutumista opiskeluun. Jotta oppilaan itsetunto ja minäkäsitys voisi arvioinnin kautta kehittyä, tulee arvioinnin osoittaa selkeästi tavoitteet, joihin tähdätä, rohkaista oppilasta omien tavoitteiden asettamiseen ja antaa jatkuvaa, välitöntä yksilöllistä palautetta. (Anttila ja Juvonen 2002, 149-150.)

Musiikkiesitystä valmistaessa jatkuva arviointi olisi kenties paras ja toimivin ratkaisu arviointimenetelmänä. Kyselemällä ja keskustelemalla oppimisesta kesken oppimisprosessin opettaja voi myös herätellä oppilaan omaa kykyä reflektoida omaa

toimintaansa. Perussävyn arvioinnissa on oltava myönteinen, jotta oppilas kokee olevansa hyvä oppija. Näin arviointi tukee itsetunnon ja positiivisen minäkuvan rakentamista. (Juntunen, Westerlund 2013, 76.)

Itsearviointia käytäessä tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan omat vahvuutensa ja taitonsa sekä huomaa puutteelliset taidot ja kehittymiskohteensa. Itsearvioinnin kautta oppilas oppii ymmärtämään oppimiselle asetettuja tavoitteita, joka puolestaan motivoi oppimaan entisestään ja vahvistaa itsetuntemusta. Kyky arvioida oppimistaan ja omaa toimintaansa on ensisijaisen tärkeää elämässä, mitä sitten tekeekään. Ryhmätyötä tehdessä itsearvioinnin kohteena voi olla oma toiminta ryhmän jäsenenä ja ryhmän toiminta ylipäätään. (Juntunen ja Westerlund 2013, 84.)

Juntunen ja Westerlund (2013, 89) muistuttavat, että arviointia on tärkeää reflektoida ja kehittää, jotta tulee pohdittua musiikinopetuksen lähtökohtia ja tavoitteita. Arviointi ei voi perustua jaottelulle, onko oppilas musikaalinen vai epämusikaalinen. Jotta tämä vuosisatoja kestänyt jaottelu saataisiin unohtumaan, tulee arviointikäytäntöjä systemaattisesti kehittää.

5 RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN

Ryhmä ei ole satunnainen joukko ihmisiä, vaan ryhmällä on aina tietty koko, tarkoitus, säännöt, roolit, vuorovaikutus sekä johtajuus. (Niemistö 2012, 16.) Ryhmissä toimiminen ja osana erilaisia ryhmiä oleminen on yksilön sosialisatioprosessin kannalta merkittäviä sosiaalisia tiloja. (Antikainen, Rinne ja Koski 2013, 24.)

Kauppilan mukaan ryhmän tavoitteena on ensin pyrkiä vaikuttamaan päätöksiin, sitten jäsenet haluavat saada hyväksyntää muilta ryhmän jäseniltä ja viimeiseksi he pyrkivä toimimaan ryhmässä niin, että sovitut ja jo muotoutuneet normit pitävät. Vuorovaikutus ryhmän sisällä vaikuttaa ryhmän toimintaan ja saavutuksiin. (Kauppila 2011, 95.)

Musiikin opetus antaa erinomaiset puitteet ryhmätyölle ja sen myötä sosiaalisten taitojen harjoittamiselle. Eerolan (2010) tutkimukseen vastanneiden musiikinopettajien mukaan musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia nimenomaan ryhmätyötaitojen harjoittamiselle ja sitä kautta yksilön minäkuvan kehittymiselle. Eräs tutkimukseen vastannut opettaja kuvasi musiikin opetusta näin: "*Musiikki vaatii yhteistyötä ja edellyttää jokaiselta vastuuta yhteen hiileen puhaltamisessa.*" Yhteistyötaitoja ja yhteisen tavoitteen eteen toimimista onkin tärkeä opetella, joten ryhmätyöskentely on oppimismenetelmänä erinomainen.

Uudessa opetussuunnitelmassa kehoitetaan työtapojen valinnalla tukea oppilaita oppimiseen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Oppilaita tukee ohjata toimimaan erilaisissa rooleissa, ottamaan vastuuta niin omista kuin yhteisistäkin tavoitteista sekä jakamaan tehtäviä keskenään. (POPS 2014, 30.)

Lapset ovat toisilleen tasa-arvoisempia, kuin opettaja ja oppilas keskenään. Sen vuoksi oppilaat uskaltavat tuoda esimerkiksi erimielisyytensä paremmin esille toistensa seurassa. (Muhonen 2001, 43.) Ryhmässä työskennellessä oppilaat voivat täydentää

toistensa suorituksia ja ryhmän tuen avulla yksittäinen oppilas voi ylittää itsensä ja tehdä jotain sellaista, mihin ei olisi uskonut kykenevänsä. Ryhmältä saatu tuki on siis sosiaalista ja emotionaalista. (Hakkarainen, Lonka ja Lipponen 2005, 236.) Jonesin, Greenbergin ja Crowleyn (2015) tekemässä pitkittäistutkimuksessa kävi ilmi, kuinka hyvät sosiaaliset ja emotionaaliset kyvyt ovat pitkällä tähtäimellä yhteydessä koulutukseen, työllistymiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Tutkimuksessa opettaja arvioi oppilaidensa sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja, ja ne oppilaat joiden taidot oli arvioitu hyviksi, olivat myöhemmin työllistettyjä, kouluttautuneita sekä hyvinvoivia. (Jones, Greenberg ja Crowley 2015).

Helkama, Myllyniemi ja Liebkind (1998) esittelivät mallin ryhmän toiminnan oleellisimmista tekijöistä, joiden pohjalta Niemistö (2012, 21) mukaili mallin ryhmän ehdoista ja ryhmäprosessista:

Lähtötekijät vaikuttavat siihen, miten ryhmä tulee toimimaan, mitä se voi saavuttaa ja missä rajoissa toimia. Lähtötekijät näkyvät ryhmän jäsenten rooleissa ja vuorovaikutuksessa, ryhmän normeissa. Tulokset puolestaan kertovat ryhmätyöskentelyn lopussa ryhmän sisäisistä ja ulkoisista saavutuksista. (Niemistö 2012, 22.)

5.1 Yksilö ryhmässä

Jokainen ryhmän jäsen tuo omalla toiminnallaan panoksensa ryhmään, ja ilman yksilöitä ei ole ryhmää. Jokaisen oma energia muodostaa yhdessä ryhmäenergian. Se, miten yksilö toimii, miten ryhmä toimii ja minkälainen ympäristö on, ovat riippuvuussuhteessa keskenään. Yksilöä ajatellen ryhmässä toimiminen on tärkeää hänen kehityksensä kannalta. Ryhmässä oppilas saa kuulua johonkin, saa osallistua ja vaikuttaa sekä kokea tulevansa hyväksytyksi. Kun oppilas saa kokemuksia ryhmässä toimimisesta ja itsensä suhteuttamisesta ympäristöönsä, oppii hän itsestään, ympäröivästä maailmasta sekä näiden suhteesta. Ryhmätyöskentely on oppilaalle myös itsereflektion väline, ja itsetietoisuuden lisääminen kasvattaa puolestaan toimintakykyä. Toimintakyvyn kehityttyä oppilas osaa luoda tapoja toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa, sekä kehittää oppilaan persoonallisuutta. (Jauhiainen ja Eskola 1994, 14-20.)

Ryhmässä jokaisella jäsenellä on oma roolinsa. Joku saattaa olla enemmän äänessä kuin muut, toinen taas lähinnä kuuntelee ja kolmas ei tule lainkaan huomatuksi. Niemistö (2012, 107) esittelee kolme esimerkkiä ryhmän jäsenten rooleista: dominoija, myötäilijä ja kapinoija. Kaikkien esimerkkiroolien edustamien ryhmän jäsenien suhteet toisiinsa ovat hyvin erilaiset. Ryhmän toimiessa jonkun aikaa ryhmä muodostaa toimintamalleja, joiden avulla ryhmä pääsee eteenpäin toiminnassaan. (Niemistö 2012, 107-108.)

Ryhmätyöskentelyssä riskinä on vapaamatkustaminen, eli se, että yksi tai jotkut ryhmän jäsenistä eivät työskentele samalla intensiteetillä tavoitteen eteen kuin muut ryhmän jäsenet. Saloviita (2006, 37) mukaan hyvä oppilas saattaa pitää muita itseään taitamattomimpina, jolloin hän itse kokee vastuukseen ryhmän vetämisen, jotta paras mahdollinen lopputulos saavutettaisiin. Itsensä heikommaksi oppilaaksi kokeva henkilö saattaa itsekin kokea parhaaksi jäädä taka-alalle, jotta häntä paremmat oppilaat aikaansaavat parhaan lopputuloksen.

Opettajan onkin tärkeä tehdä selväksi, että jokaisen osallisuus on tärkeä ja arvioidaan. Näin yksilöllinen vastuu kasvaa ja vapaamatkustuksen määrä vähenee. Vielä jos positiivinen keskinäisriippuvuus on synnytetty, kokee kaikki ryhmän jäsenet oman osallisuutensa tärkeänä ja ymmärtävät oman roolinsa laiminlyömissä heikentävän koko ryhmän suoritusta. (Saloviita 2006, 37)

Tavoitteena musiikinopetukselle olisi, että niin opettajaa, kuin oppilastakin motivoisivat oppimiskokemukset itsessään oppimaan lisää. Jokainen oppilas voisi tuntea olevansa merkityksellinen osa ryhmää kokien, ettei tarvitse olla yhtään enempää esillä kuin haluaa. Tällaisesta tilasta voidaan puhua turvallisena jaettuna tilana. (Kosonen 2009, 165.) Jotta vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä toimii, tulee olla perusluottamus kunnossa. Kosonen esittää viisi ehtoa, joiden tulisi täyttyä opettajan ja oppilaan keskinäisen luottamuksen saavuttamiseksi (Kosonen 2009, 166);

1. Selkeys - oppilaat tietävät, mitä opettaja heiltä odottaa – ja päinvastoin
2. Keskittäminen - oppilaat kokevat, että opettaja on kiinnostunut, mitä he juuri sillä hetkellä tekevät ja mitä tuntevat
3. Valinta- oppilaille on mahdollisuus tehdä valintoja (esim. soitinvalinta tms. yksittäisen tehtävän kohdalla), mutta myös vastuu vastata valinnoistaan
4. Sitoutuminen ja luottamus - oppilas voi tuntea olonsa tehtävän aikana niin turvalliseksi, että hän voi vapautuneesti toimia omana itsenään ilman suojamuureja ja varmuuden vuoksi rakennettuja rooleja

5. Haasteellisuus - opettaja on valmis tarjoamaan oppilailleen sopivan haasteellisia tehtäviä, vaikka se tarkoittaisikin muutoksia etukäteissuunnitelmiin ja -oletuksiin.

Jos nämä ominaisuudet täyttyvät opetuksessa, on oppimiskokemuksille erinomaiset mahdollisuudet onnistua ideaalilla tavalla.

5.2 Turvallinen ja toimiva ryhmä

Morton Deutsch 1949 analysoi ryhmän jäsenten keskinäisriippuvuutta ja luonnetta. Hänen mukaansa tavoiteltavaa olisi saada ryhmän sisälle positiivinen keskinäisriippuvuus, joka kertoo siitä, ettei yksilöiden omiin päämääriin päästä ilman kaikkien ryhmän jäsenten apua ja osallisuutta. Näin oppilaat joutuvat pakostikin tekemään yhteistyötä. Negatiivinen keskinäisriippuvuus tarkoittaisi näin ollen sitä, että päästäkseen päämääräänsä, tulee yksilöiden päihittää toisensa. Yhteisöllisessä toiminnassa tämä ei kuitenkaan ole toivottavaa. Kun tällainen positiivinen keskinäisriippuvuus luodaan ryhmän sisälle, huomaavat oppilaat, että he tarvitsevat toisten apua, ja että heidän omalla toiminnallaan on positiivinen vaikutus muiden toimintaan. Paras positiivisen keskinäisriippuvuuden taso voidaan saavuttaa, kun jokainen ryhmän jäsen on lopputuloksen kannalta merkittävä. Tällöin joko kaikki pääsevät toivottuun lopputulokseen tai kukaan ei pääse. (Saloviita 2006, 35)

Ilon kokemisen kannalta luokan oppilaat ovat toisilleen erittäin tärkeitä. Luokkatilanteessa tunteet ovat jaettuina ja tarttuvia. Vaikka tunne koettaisiinkin yksin, ovat tunteet sosiaalisia ja iloitsemiseen liittyy vahvasti yhdessäolo. Ilman muita oppilaita koulu olisi tylsä paikka ja oppilaat kokevat usein parhaaksi asiaksi koulussa juurikin luokkatoverit. Vaikka koulunkäynti ei muuten tuntuisi mielekkäältä, voivat koulukaverit tehdä koulusta viihtyisän paikan. Myös opettajan on tärkeä huomioida

tämä opetuksessaan ja pyrkiä siihen, että luokkatilanteissa ja koulun arjessa olisi aina tilaa ilon kokemuksille ja huumorille. (Bendelow ja Mayall 2002; Rantala 2006)

Turvallisessa ryhmässä oppilaan ei tarvitse puurtaa yli voimavarojensa ja oppiminen on stressitöntä ja sen vuoksi helpompaakin. Ryhmätyöskentelyllä voidaan vahvistaa yksittäisen oppilaan oppimismotivaatiota yhteistä oppimisprojektia tehdessä. Koko luokka ponnistelee saman asian eteen ja jokaisen osallistuminen on tärkeää ja kaikkia luokan oppilaita tarvitaan. Yhdessä työskennellessä oppilaat oppivat luottamaan toisiinsa ja itseensä. (Salovaara ja Honkonen 2011, 114–115.) Salovaara ja Honkonen (2011, 12) tiivistävät turvallisen ryhmän vaikutukset näin:

(...) oppilaiden terve kasvu ja hyvä olo edellyttävät luokan turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne syntyy osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Prosessissa luokkaan rakennetaan ensin yhteisöllisyyttä, joka synnyttää osallisuutta. Osallisuuden lisääntyessä kehittyvät luokan turvallisuus ja oppilaiden kokema ilo. Yhdessä ne mahdollistavat koulun perustehtävien eli oppimisen ja oppilaiden kasvun toteutumisen.

Johnson ja Johnson (2009) korostavat sitä, että oppilailla tuli olla tiedossa tavoitteet sosiaalisten suhteiden osalta. Opettajan tulisi siis jo etukäteen kertoa, että kyseessä on ryhmätyö, jossa tavoitteena on sosiaalisten taitojen kehittäminen, ja tätä arvioidaan tehtävän lopuksi niin opettajan, kuin oppilaidenkin osalta. (Johnson ja Johnson 2009, 373.)

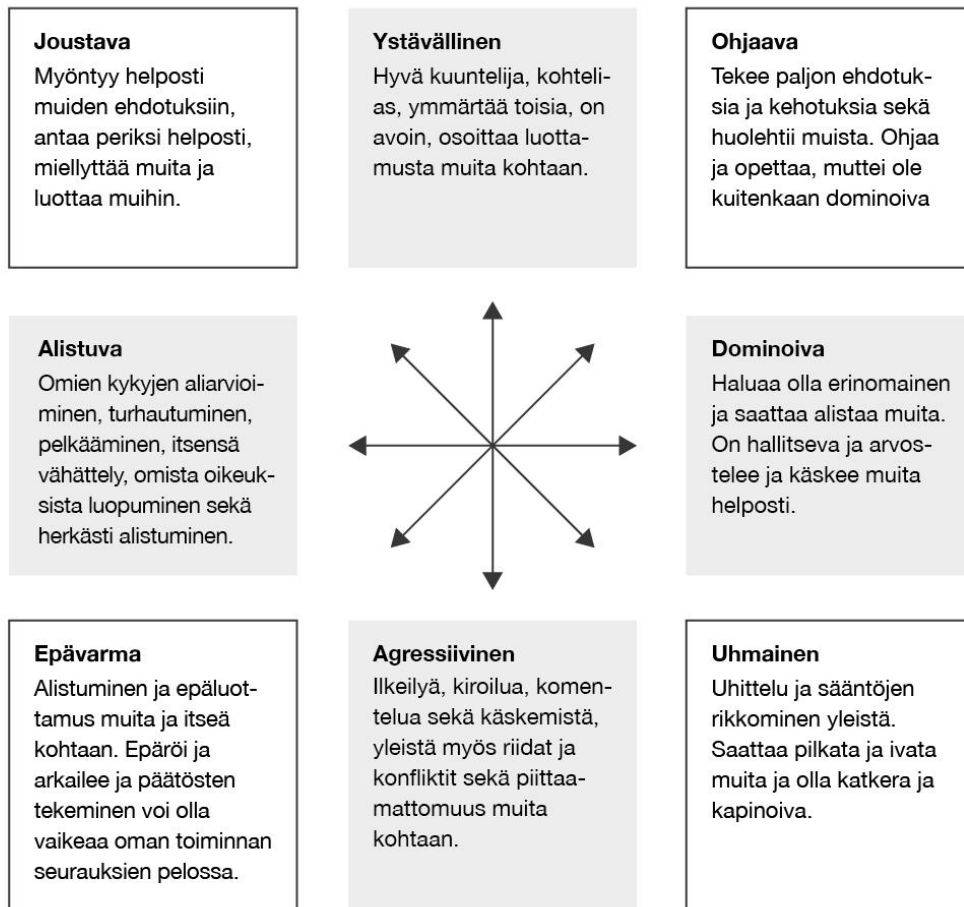
5.3 Vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutustaidoilla tarkoitetaan ihmisten välistä toimintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta perhe, koulu ja ystävät ovat merkittävässä asemassa. Hyviä vuorovaikutustaitoja tarvitaan läpi elämän, mitä ikinä teemme. Tästä syystä niiden kehittämiseen on syytä kiinnittää huomiota myös koulussa. (Kauppila 2011, 23.) Myös musiikkiesityksen valmistaminen voi tukea

oppilaiden vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Ryhmässä toimien ja yhteisen projektin ja päämäärän eteen työskennellessä oppilaiden on tultava toimeen toistensa kanssa ja harjoiteltava erilaisten ihmisten kanssa toimimista.

Hyviin vuorovaikutustaitoihin sisältyy monia eri alueita, joiden kehittymistä on syytä tukea. Kommunikointi on kenties tärkein vuorovaikutustaidoistamme. Omien tunteiden ja ajatusten ilmaisu on tärkeää, jotta kommunikointi onnistuu ongelmitta. Toinen tärkeä vuorovaikutustaito on sosiaalinen kyvykkyys, jonka avulla tulemme toimeen muiden ihmisten kanssa niin kahden kesken, kuin erilaisissa ryhmissä. Vaikka ihmiset ovat synnynnäisiä erilaisia temperamenteiltaan, ovat sosiaaliset taidot pitkälle opittuja, joten niitä voi harjoituksen kautta kehittää. Kolmas tärkeä vuorovaikutustaito on sosiaalinen havaitseminen ja herkkyys. On tärkeää osata havainnoida tilanteita ja muita ihmisiä, jotta osaamme auttaa muita ja toimia tilanteen eduksi parhaalla tavalla. Ryhmätyöt ovat erinomainen keino harjoittaa sosiaalista herkkyyttä. Sosiaaliseen herkkyyteen liittyy myös empatia, jonka avulla osaamme asettua toisen asemaan ymmärtää muita tunnetasolla. (Kauppila 2011, 23-24)

Kauppila (2011 51-60) esittää kahdeksan vuorovaikutuksen perusmuotoa, jotka lapsi oppii jo varhain tunnistamaan ja käyttämään:

Musiikkiesitystä valmistessa oppilaiden tulee työskennellä yhdessä kohti yhteistä tavoitetta. Tämä kehittää oppilaiden vuorovaikutustaitoja. Yllä olevassa kuviossa ilmenee vuorovaikutuksen perusmuodot. Kaikki ovat helposti tunnistettavissa omien kokemusten perusteella. Kuitenkaan ryhmätyöskentely ei voi toimia, jos ryhmässä moni käyttäytyy vaikkapa aggressiivisesti tai dominoivasti. Siksi vuorovaikutustaitoja tulee kehittää ja pyrkiä siihen, että ainakin suurin osa oppilaista osaisi käyttäytyä ystävällisesti, ohjaavasti ja joustavasti.

Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (2014) on lueteltu periaatteita, joilla koulun toimintakulttuuria voidaan kehittää. Yksi näistä periaatteista on vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely. Katsotaan, että toiminallisuuden, liikkumisen, elämyksellisyyden, leikkimisen ja luovan työskentelyn avulla voidaan edistää oppilaiden hyvinvointia ja oppimista. Kun toimitaan yhdessä, opitaan omasta

erityisyydestä sekä opitaan työskentelemään monenlaisten ihmisten kanssa. (POPS 2014, 27.)

5.4 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Perusajatuksena yhteistoiminnallisena oppimisessa on työskentely ryhmässä, jossa kaikki tavoittelevat samaa, onnistunutta lopputulosta. Jotta yhteistoiminnallinen oppiminen toimisi oppimisympäristönä, tulee oppilaiden olla aktiivisia osallistujia sekä auttaa toisia oppilaita heidän oppimisessaan ja toiminnassaan. (Sahlberg ja Leppilampi 1994, 71.)

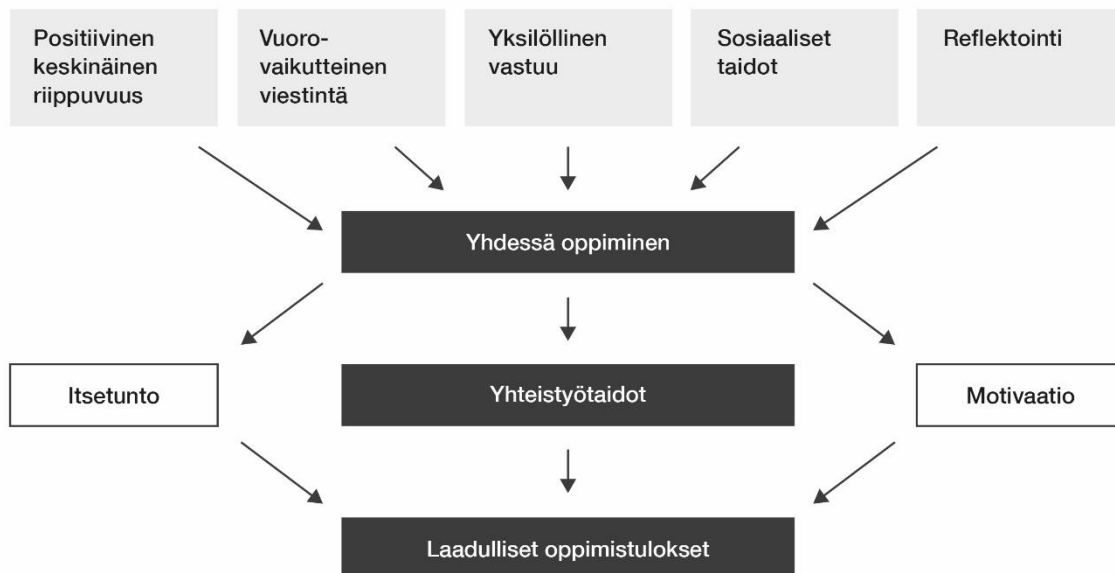
Yhteistoiminnallista oppimista opetusmenetelmänä käyttämällä opettajalla on käytössään työväline, jolla on monia positiivisia vaikutuksia opetukseen. Opettaja voi yksilöllistää opetusta samalla, kun luokka kokonaisuudessaan työskentelee kohti yhteistä päämäärää. Yhteistä päämäärää kohti toimiessa, luo toiminta luokkaan yhteenkuuluvuuden henkeä, tekee oppimisesta hauskeempaa ja kehittää oppilaiden sosiaalisia taitoja. (Saloviita 2006, 5-6.) Yhteistoiminnallinen oppiminen myös kasvattaa oppilaita ottamaan vastuuta niin omasta oppimisesta kuin muista oppilaitakin. (Sahlberg ja Leppilampi 1994, 67.)

Ihmissuhteiden luomisen, oppimisympäristön, positiivisen ilmapiirin ja kouluviihtyvyyden lisäksi yhdessäoppiminen voi luoda mahdollisuuksia yhteiseen oppimiseen ja tiedon prosessointiin. Oppimisen laatuun vaikuttaa se, opiskelevatko oppilaat yksin vai toistensa kanssa. (Rantala 2006, 113.) Jotta oppilas olisi motivoitunut projektia kohtaan, tulee opettajan antaa oppilaille mahdollisuuksia valintoihin. Näin oppilas kokee voivansa vaikuttamaan omaan oppimisprosessiinsa ja sitoutuu myös työskentelyynsä tehokkaammin. (Rantala 2006, 133.) Tavoitteiden ja tehtävien tulee olla realistisia saavutettavaksi ja tavoitteisiin pääsy kannattaa jakaa osatavoitteisiin, jottei tehtävän suorittaminen tunnu liian haastavalta. Kun oppilas pala palalta etenee

kohti päämääränsä, motivoi se häntä työskentelemään tavoitteen eteen entisestään. (Salovaara ja Honkonen 2011, 114.)

Oppilaat oppivat eri tahdissa. Pidempään kestänyt projekti, johon aina palataan eri tilanteissa, antaa kaikille oppilaille tilaisuuden sisäistää työstettyjä asioita rauhassa. Tehtävien jakaminen eri tilanteisiin myös syventää ja kehittää oppilaiden ymmärrystä. (Muhonen 2001, 50.) Erityisesti hitaammin edistyville oppilaille yhteistoiminnallinen oppiminen sopii hyvin. Kun oppiminen on yksilöllistä tai kilpailuun painottuvaa, voi olla että osa oppilaista ei uskalla tuoda epävarmuuttaan esiin koko luokan kuullen. Sen sijaan pienemmissä ryhmissä toimiessa oppimistilanne on turvallisempi ja oppilaille on kenties helpompaa tuoda omaa osaamistaan ja aktiivisuuttaan esiin. Jos oppilas kokee onnistuvansa ryhmässä, tukee se hänen itsetuntoaan ja lisää arvostusta muiden ryhmän jäsenten silmissä. (Sahlberg ja Leppilampi 1994, 70.)

Sahlberg ja Leppilampi (1994, 76) esittelevät kuvion yhdessäoppimisen periaatteista ja vaikutuksista:

Koulun yhtenä tehtävänä on työelämän haasteisiin vastaaminen. Siksi perinteinen opettajajohtoinen opetus ei ole paras keino työelämää ajatellen. Yhteistyötaidot ja yhdessä tekeminen ovat taitoja, joita luultavasti jokainen tulee työelämässään

tarvitsemaan. Saloviita esittääkin, että elämää ylipäättään voidaan ajatella yhtenä suurena yhteistoiminnallisena prosessina. Näin ollen jo koulussa on tärkeää harjoitella muiden kanssa toimimista. (Saloviita 2006, 5-6, 12.)

Yhteistoiminnallisessa työskentelyssä kaikilla ryhmän jäsenellä on yhteinen tavoite tai tavoitteet, johon päästään kaikkien ryhmän jäsenten keskinäisellä vuorovaikutuksella. (Sahlberg ja Sharan 2002, 11.)

Yhteistoiminnallisuuden käyttö koulussa on erinomainen keino parantaa luokan sisäistä yhteishenkeä, se kehittää oppilaiden välistä luottamusta, ystävyyttä ja keskinäistä hyväksyntää. Yhteistoiminnallisuus myös torjuu koulukiusaamista. (Saloviita 2006 118.) Yhteistoiminnallisessa ryhmässä toimitaan yhdessä tehtävän alusta sen valmistumiseen saakka. Tavoitteena tällaisessa työskentelyssä on, että jokainen osallistuu suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ja kaikki vaiheet toteutetaan keskinäisessä vuorovaikutuksessa. (Muhonen 2001, 44.) Minkä tahansa toimivan yhteistoiminnallisen toiminnan tulisi sisältää positiivinen keskinäisriippuvuus, kannustava vuorovaikutus, yksilöllinen vastuu, ryhmän tekemä prosessointi sekä sosiaaliset taidot. (Sahlberg ja Sharan 2002, 101.)

Kauppilan tekemä lista (2007, 158) osoittaa yhteistoiminnallisuuden hyödyt:

1. Erilaiset näkemykset vallitsevat ja toisten ymmärtäminen lisääntyy.
2. Vaihtoehtoiset ratkaisumahdollisuudet avautuvat.
3. Kyky ilmaista itseään kehittyy.
4. Oppimisen sisäistyminen edistyy.
5. Kognitiivista kuormaa voidaan jakaa.
6. Toimintoja ohjaa myös ryhmän keskinäinen säätely.
7. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot kehittyvät.

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten opettajat kokevat musiikkiesitysten valmistamisen osana musiikkikasvatusta. Koska uusi opetussuunnitelma korostaa musiikkiesityksien valmistamista tukevia ajatuksia oppilaiden osallistamisesta, tekemisestä ja toiminnasta, haluan selvittää, miten opettajat huomioivat opetussuunnitelman juhlien valmisteluissa. Aiempien tutkimusten mukaan (Nikkanen 2009) koulun juhlista voidaan päätellä paljon koulun toimintakulttuurista. Tästä syystä halusin selvittää mitä arvoja ja tietoja ja taitoja opettajat musiikkiesityksillä haluavat viestittää koulunsa oppilaille.

Lähtökohtana on ajatus musiikkiesitysten sosiaalisesta vuorovaikutuksesta niin esityksen harjoitteluvaiheessa luokan sisällä, kuin itse juhlassa esiintyjien ja katsojien välillä. Tämän vuoksi tarkasteluni kohteena oli myös opettajien kokemukset koulunsa ja luokkansa yhteisöllisyydestä sekä ryhmässä työskentelyssä. Tämän vuoksi tutkimuskysymyksinä olivat myös millaisena opettajat kokevat ilmapiirin ja yhteisöllisyyden koulussaan ja millaisia ryhmässä työskentely menetelmiä he käyttävät opetuksessaan.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten opettajat kokevat musiikkiesityksen valmistamisen osana musiikkikasvatusta?
2. Huomioidaanko opetussuunnitelmaa juhlien valmisteluissa? Jos, miten?
3. Mitä arvoja, tietoja ja taitoja opettajat haluavat musiikkiesityksillä välittää oppilaille?
4. Millaisia ryhmässä työskentelymenetelmiä opettajat käyttävät opetuksessaan?

6.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tekemäni tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa aineisto hankittiin teemahaastattelun avulla. Valitsin aineistonkeruumenetelmäkseni haastattelun, koska koin sen palvelevan tutkimuksen tarkoitusta parhaiten. Näin haastateltavat saavat tilaisuuden kertoa tutkimukseen liittyvistä aiheista vapaasti oman kokemuksensa ja ammattitaitonsa pohjalta. Tutkijana en halunnut rajata vastauksia vaan antaa mahdollisuuksia yllättävillekin vastauksille.

Tutkimukseen haastattelin kahta musiikkiluokanopettajaa. Toinen työskentelee Keski-Suomessa ja toinen Päijät-Hämeessä. Molemmat opettajat ovat sekä luokanopettajia-että musiikin aineopettajia ja ovat toimineet musiikkiluokanopettajana noin vuosikymmenen. Halusin haastatella opettajia, joilla on jo vuosien kokemus juhlien ja esitysten valmistamisesta ja sen vuoksi vankat näkemykset ja mielipiteet tutkittavasta asiasta. Päijät-Hämäläisen koulun opettajaa kutsun nimellä Alina, ja Keski-Suomalaisen koulun opettajaa nimellä Lyydia.

Haastattelu oli puolistrukturoitu haastattelu, jossa kummallekin haastateltavalle esitettiin samat kysymykset ja haastateltavilla oli mahdollisuus vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, sillä vaikka kaikille esitettiin samat kysymykset, eivät kysymykset olleet välttämättä samassa järjestyksessä tai muodossa. (Eskola ja Vastamäki 2015, 29.) Haastateltavasta riippui, miten hän kuhunkin kysymykseen vastasi. Haastattelu oli jaoiteltu teemoihin, jotka lähetin haastateltaville ennen haastattelua, jotta he tiesivät hieman varautua haastatteluun. Teemahaastattelussa keskustelunaiheet ovat aina etukäteen määrätyt, mutta haastateltavasta riippui, kuinka laajasti hän mihinkin kysymykseen vastasi, jolloin myös haastattelujen painopiste vaihteli riippuen haastattelemastani opettajasta. Eskola ja Vastamäki (2015) kuvaavat teemahaastattelua yksinkertaisimmillaan niin, että silloin kun halutaan tietää, mitä joku jostakin asiasta ajattelee, onärkevintä kysyä

sitä häneltä itseltään. Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, jossa tutkija ja haastateltava ovat vuorovaikutuksessa, mutta jossa tutkija on kuitenkin vetovastuussa ja keskustelu tapahtuu tämän ehdoilla. (Eskola ja Vastamäki 2015, 27, 29.)

Halusin käyttää haastattelua aineistonkeruumenetelmänä, sillä näin haastateltavalle jää vapaus vastata aiheesta kaiken sen, minkä itse näkee tarpeellisena. Keskustelua tai haastattelun suuntaa ei siis tarkasti määritelty ennalta, vaan tiettyjen teemojen ympärillä käytiin keskustelua haastateltavan ehdoilla. Myös haastattelutilanteessa haastattelijan oli mahdollista kysyä syventäviä kysymyksiä ja kertoa lisäperusteluja joihinkin vastauksiin. Kyselylomakkeeseen verrattuna haastateltavat saivat kertoa laajasti omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan ilman että esimerkiksi erilaiset vastausvaihtoehdot olisivat rajanneet vastauksia. (Hirsjärvi ja Hurme 2014, 35.)

Valitessa haastattelu aineistonkeruumenetelmäksi, tulee menetelmän mukana myös muutamia mahdollisia haittoja. Haastattelu voi olla tutkijalle melko vaativa metodi, sillä se vaatii tutkijalta taitoa ja kokemusta ja jopa haastattelijakoulutusta. (Hirsjärvi, Hurme 2014, 36.) Haastattelutilanteessa tulee pyrkiä siihen, että haastattelijan ja haastateltavan välille syntyy luottamus. Haastattelijan on kerrottava rehellisesti, mitä haastattelee ja mikä tavoite ja tarkoitus tutkimuksella on. Hänen on myös kunnioitettava haastateltavan anonymiteettia ja pidettävä saamiaan tietoja luottamuksellisina. (Ruusuvuori, Tiittula 2005, 41.) Itse ennen haastattelutilannetta pyrin olemaan mahdollisimman joustava ja helposti lähestyttävä, esimerkiksi haastatteluaikeiden sopimisessa, jotta haastateltava kokisi kynnyksen haastatteluun osallistumiseen mahdollisimman helpoksi. Haastatteluaiheeni oli melko neutraali eikä herättänyt voimakkaita tunteita haastateltavissa, joten haastattelutilanteesta oli helppo luoda rento ja välitön.

Haastateltuani opettajat litteroin haastattelut. Tämän jälkeen vuorossa oli aineiston analysoinnin vuoro. Valitsin analysointimetodikseni teemoittelun, sillä koin sen palvelevan parhaiten tutkimukseni tarkoitusta. Etsin aineistoista asioita ja ajatuksia, jotka toistuivat kummankin opettajan vastauksissa. Vaikka aineistossa opettajien vastaukset liittyivätkin ennalta määrittelemiini teemoihin, nousi vastauksista myös uusia teemoja. Nostin esiin kaikki molemmissa haastatteluissa esiin tulleet teemat, jotka valaisevat tutkittavaa asiaa. (ks. Eskola, Suovaara 2001, 174.) Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joten luvussa 9. Johtopäätökset, vertaan tuloksia ja teoriaa.

Analyysin aloitin lukemalla aineistoa, ensin alleviivaamalla sieltä keskeisimpiä vastauksia. Tämän jälkeen valitsin jokaiselle tutkimuskysymykselleni oman värin, jonka jälkeen värikynillä väritin kummastakin haastattelusta kuhunkin teemaan liittyvät asiat. Kun olin käynyt molemmat haastattelut näin läpi, oli minulla selvillä, mitä opettajat vastasivat mihinkin teemaan liittyen. Tämän jälkeen aloin vertailla vastauksia ja etsimään niistä yhtäläisyyksiä. Yhtäläisyydet löydettyäni minun olikin jo helppo huomata, mitä yhteisiä teemoja molemmista vastauksista nousi esiin.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Aloitin haastateltavien etsimisen jo keväällä 2015. Lähettelin kyselyitä musiikinopettajille muutamalle eri alakoululle Keski-Suomessa. Muutaman opettajan kanssa oli jo silloin puhetta, että he voisivat osallistua tutkimukseeni, mutta loppujen lopuksi aikataulujen sopiminen ei onnistunut, ja asia jäi roikkumaan syksyyn. Kesän ajan olin tehnyt tutkimukseni teoriapohjaa eteenpäin ja perehtynyt aiheeseen ja omiinkin ajatuksiini aiheesta hyvin. Syksyllä haastateltavia etsiessä olinkin jo rajannut hieman tutkimusaiheeni uudestaan ja olin päättänyt haastatella vain musiikkiluokkia opettavia luokanopettajia. Jälkikäteen ajateltuna oli siis hyvä, että olin

ehtinyt rauhassa tutustua tutkimusaiheeseeni ennen haastatteluja ja tarkentaa tutkimuskysymyksiäni ja miettiä, mitä todella haluan tutkimuksellani selvittää.

Tutkimukseni validiutta voidaan pohtia tutkimusmenetelmän kautta. Valitsin tutkimusmenetelmäkseni teemahaastattelun ja koen, että se oli paras tapa hankkia aineisto. Näin haastateltavat saivat vastata, mitä itse aiheista kokivat tärkeiksi, ja näin muodostuivat uudet teemat, joita analysoida. En siis tutkijana etukäteen voinut tietää, mitä opettajat haastatteluissa painottaisivat tai toisivat esille. (ks. Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 226-227.)

Hirsjärvi ym. (1997) toteavat, että tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella arvioimalla tutkimuksen etenemisen selostusta. Itse en erityisemmin kuvaillut haastattelutilanteita tai muista olosuhteista, sillä en kokenut tätä tarpeelliseksi. Äänitin haastattelut omalla puhelimellani, jonka käytön ja muistitilan olin tarkistanut etukäteen. Myös itse haastattelutilanteet olivat rauhallisia ja sujuvia, eikä niissä tapahtunut mitään yllättävää tai erityistä. Haastatteleman opettajat olivat itse innostuneita tutkimukseni aiheesta ja sain vastauksen kaikkiin kysymyksiini ilman, että minun olisi tarvinnut johdatella haastateltavia tai "puristaa" tietoa ulos. Tulostulossa esitellessäni tutkimustuloksiani käytän päätelmiäni tukena patkia haastatteluista, jotta lukijan on mahdollista nähdä, mihin päätelmäni perustan. Tämä lisää osaltaan tutkimukseni läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

6.4 Tutkijan rooli

Laadullista tutkimusta tehdessä tutkijalla on mahdollisuus joustavasti suunnitella ja toteuttaa tutkimustaan. Suuri osa tutkimuksesta ja tuloksista on "maalaisjärjen" käytön tulosta. Tutkijana tämä on huomioitava ja kiinnitettävä omaan rooliin ja hypoteeseihin huomiota, jotta tutkimuksesta tulee luotettava. Teoriaosuutta tehdessäni, toin ne asiat esiin, joiden näin tukevan tutkittavaa aihetta mahdollisimman

hyvin. Haastatteluvaiheessa ja aineistoa analysoidessa taas tutkijan roolissa minun tuli jättää omat näkemykseni sivuun ja antaa keräämäni aineiston sanella työni suunta. Koinkin varsinkin aineiston analysointivaiheen tästä syystä mielenkiintoiseksi prosessiksi.

Hirsjärvi ja Hurme (2001, 109) toteavat, että haastateltavan on oltava neutraali. Keskustelun edetessä hänen tehtävänsä on esittää kysymyksiä haastateltavalle, ja näin pyrkiä edistämään keskustelua tai saada lisätietoa haluamastaan aiheesta. Kommenteilla haastattelija ei siis saa ottaa kantaa vastaukseen tai aiheeseen, vaan kommenttien tulee olla sellaisia, että haasteltava voi tulkita kommentin omaa mielipidettään tukevaksi. Jos haastattelijalla on selkeä mielipide aiheesta tai haastateltava vastaa jotakin yllättävä, voi se näkyä haastattelijan ilmeissä tai eleissä, vaikka näin ei saisi käydä. Itselläni on selkeä mielipide, miten juhlia tulisi järjestää ja miten musiikkiesityksiä valmistaa ja haasteena olikin, etten keskustelumuotoisessa haastattelussa tuo mielipiteitäni esille kommentoimalla tai kysymällä johdattelevia lisäkysymyksiä. Olin kuitenkin jo ennen haastattelua kiinnittänyt tähän huomiota ja tiedostanut asian, joten itse haastatteluissa osasin olla johdattelematta keskustelua kysymyksilläni tai kommentteillani hypoteesejani kohti.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Musiikkiesitys osana musiikkikasvatusta

Molempien haastateltavien kouluissa koko koulun yhteisiä juhlia ovat kevät- ja joulujuhla, sekä satunnaisia muita juhlia (esimerkiksi Lucia-juhla). Koko koulun yhteisten juhlien lisäksi musiikkiluokkien opettajat valmistelevat oppilaidensa kanssa musiikkiesityksiä myös vähintään kerran vuodessa järjestettäviin musiikkiluokkalaisten konsertteihin. Koska musiikkiluokkalaisten konsertit eroavat koulun muista juhlista niin järjestelyineen, sisältöineen kuin merkityksineenkin, en tässä tutkimuksessa keskity konsertteihin, vaan keskityn vain koko koulun yhteisiin juhliin.

Koska musiikkiesityksiä harjoitellaan pääosin musiikin tunneilla, on musiikkiesitysten valmistaminen väistämättä osana musiikkikasvatusta. Molemmat haastateltavat ovat koulutukseltaan luokanopettajia sekä musiikin aineenopettajia. Molemmat ovat toimineet noin kymmenen vuotta musiikkiluokanopettajina. Tästä syystä musiikkiesitysten valmistaminen on molemmille tuttua ja tuntuu helpolta.

(...) mulle musiikkiesitysten tekeminen ja valmistaminen ei oo mitenkään hankalaa, vaan se käy mulla helposti, se ei tuota mulle ylimäärästä päänvaivaa. Lyydia.

Ainoa asia, minkä molemmat opettajat mainitsivat selkeänä haasteena esityksen kannalta, oli tekniikka. Molemmilla opettajilla oli kokemuksia esityksistä, josta tekniikka ei ollutkaan toiminut toivotulla tavalla. Muuten opettajat eivät nähneet selkeitä syitä esitysten epäonnistumiselle ja oppilaiden kannalta opettajat kokivat, että esitykset onnistuivat poikkeuksetta.

Se semmonen taas, että eläköön tekniikka. Jostain syystä se ei lähtenytäkään liikkeelle sillä tavalla, kun oli kaikkina harjoituskertoina täsmälleen samalla tavalla toiminu, kaikki koneet oli pelittäny niinku piti. Mut semmosta se joskus on. Jos esiintyy, ni sattuu ja tapahtuu. Lyydia.

Jos tekniikka pettää, (...) Semmonen tavallaa harmittaa, et jos ollaan nähty paljon vaivaa. Mutta oppilaiden tasolla en sanois mitää sellasia, et kyllä kokemus on opettanu myös senki, et jos lapsen laittaa lavalle, ni kyllä se parhaansa yrittää siellä, et ei sinne kukaan mee heittää läskiks. Alina.

Lyydia piti tärkeänä sitä, että sisältönä musiikkiesityksissä käytetään samaa materiaalia, kuin mitä musiikin oppitunneillakin on harjoiteltu. Esitys on helpompi valmistaa, kun esityksessä tehtävät asiat ovat mahdollisimman tuttuja jo oppitunneilta. Se helpottaa sekä opettajan että oppilaan työtä.

...koitan rakentaa sen opetuksen ja esitykset sillä tavalla, et ne palvelis toinen toisiaan. Sen arki opetuksen ja esitykset, et niissä olis mahdollisimman paljon yhteistä pintaa. Se on kaikille osapuolille silloin, sekä oppilaille, että minulle astetta iisimpi tehä. Voi käyttää olemassa olevia asioita jo hyödykseen. Lyydia.

8.1.1 Vastuu juhlista

Haastatteleman opettajat näkevät tärkeänä, että juhlia järjestetään, ja että kaikki koulun oppilaat ovat osana juhlia. Kevät- ja joulujuhlien vastuu on jaettu niin, että joka vuosi jokainen luokka on järjestämässä joko kevät- tai joulujuhlaa. Joka vuosi kaikki koulun oppilaat saavat siis sekä esiintyä että olla katsojan roolissa koulun juhlissa. Opettajien kesken siis vastuun jako on siltä osin selkeä, että kaikki tietyn kaavan toistussa on tiedossa, mikä luokka-aste milloinkin on vastuussa juhlan järjestämisestä. Opettajat muodostavat juhlatiimin ennen kutakin juhlaa ja sen sisällä pohtivat juhlan teemoista ja vastuualueista. Molemmat haastatteleman opettajat toivat esille, että lopullisen vetovastuun jakaminen voi kuitenkin tuntua hankalalta. Ei riitä, että jokainen hoitaa oman luokkansa esityksen, vaan jollakin opettajalla tulisi olla selkeä kokonaiskuva ja käytännön asiat hallinnassaan.

Mut aina välillä tulee semmonen olo, et entäs sitte, jos minä satun sairastumaan. Niin tietääkö ne ihmiset, mitä ne muut on suunniteltu ja mikä se punanen lanka on, miten tää asia viedään eteenpäin. Tuntuu, että helposti, mikä on kauheen ymmärrettävää, et siinä jotenki oman esityksensä, tai oman luokka-asteensa esitystä suunnitellessa, sitä jotenki keskittyy vain siihen, kiinnittää siihen asiaa huomiota ja unohtaa sen, että hei täs on pari muutaki esitystä. Lyydia.

Et jossain kohdin voi tulla sellanen, että niin, ne on ne tietyt opettajat, jotka tekee. Työ ei jakaudu tasaisesti, mut se on sellanen asia, minkä on vaan hyväksyny. Ite haluaa tehdä sen, mistä innostuu ja ajattelee, että se, että mä innostun ja haluan tehdä ni se on oppilaiden etu et ne saa osallistua. Alina.

Positiivista kuitenkin oli, että opettajat kokivat pääosin koulunsa juhla-kulttuurin ja siihen liittyvät käytännöt toimivina, eivätkä nähneet niissä kehittämisen tarvetta. Haastattelemi opettajat myös kokivat juhla-järjestelyjen olevan ”homma muiden joukossa”, josta ei kehkeydy stressiä. Toinen haastateltavista mainitsi myös, että opettajien muodostama juhlatiimi on innostava työympäristö, josta saa ideoita ja intoa esitysten valmistamiseen.

Meidän ne ideoimiskokoukset on tosi hauskoja ja ideoita on enempi, ku me pystytään toteuttaa, et meil ei kyl oo koskaa ollu sellasta vaikeutta, et no mitä esitetään. Eikä oo ollu henkilökohtasestikaan, et jotenki luovuus ruokkii luovuutta, ku ryhmässä ideoita kuulee, ni se jotenki, et vaikka sä tulisit ihan tyhjin käsin siihen ideointipalaveriin, ni monesti sä lähet sieltä jo jonku idean kanssa pois. Alina.

8.1.2. Oppilaiden rooli ja kokemukset

Haastattelemi opettajat kertoivat opettajien muodostaman juhlatiimin päättävän juhlien suuret linjat ja teemat juhliin. Oppilailta lähinnä otetaan mahdollisia ideoita vastaan ja harjoitteluvaiheessa kukin opettaja päättää kuinka paljon osallistaa oppilaitaan esityksen suunnittelussa. Pääosin oppilaat saavat itse valita roolinsa esityksessä. Opettajat korostivat, että jokaisella oppilaalla pitäisi olla turvallinen olo mennä esille ja se vaatii mielekästä tekemistä esityksessä, sekä tarpeeksi esityksen harjoittelua.

Sieltä sitten oppilailta aina otetaan ideoita, heitä kuullaan niissä esityksen suunnittelussa, toki siinä sitte aikuiset sit monta kertaa joutuu tekemään päätöksiä, koska sitte se, että kun on pikkusen laajempi näkemys siitä, mitä voi tehdä ja sillä tavalla ohjata sitä, että pysytään aisoissa. Ja se, että oppilaat on siinä hommassa suunnitteluvaiheesta lähtien mukana, sit heillä on tietysti mahdollisuus valita sitä omaa osallistumistaan sillä tavalla, että mikä on se oma rooli, missä he toimivat. Lyydia.

Opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että pääsääntöisesti oppilaat olivat innokkaita esiintymään ja yrittivät aina parhaansa. Tärkeää kuitenkin on, että tekeminen

esityksessä on oman tasoista ja itselle mieluista. Oppilaat ovat innostuneita tekemään arjesta poikkeavia asioita, ja esityksen harjoittelu tarjoaa näitä tilanteita.

Että ne taitavat pääsee tekemään oman tasonsa juttuja, mut sit myös ne, joille se musiikki ei oo se luontevin ilmasukanava, niin myös he pystyvät osallistumaan ilman, että on semmonen olo, et joko siitä ei tuu mitään, tai he on kauheen paineen alla. Että siellä olis se oman tasonen tekeminen. Kyllä käsitteekseni se on jonki asteisesti jopa onnistunut, koska ei sieltä oo hirveesti nyt tullu palautetta oppilailta siitä, et(...) ne ovat innokkaana menossa esiintymään, että tykkäävät siitä että pääsee esille ja tekemään kaikenlaisia juttuja. Lyydia.

Kyllä oppilaat aina nauttii esiintyä, tietysti se on varmaa hyvin semmonen subjektiivinen kokemus, että voihan se joillekin olla se ramppikuume niin hirvee, että sinne menee ihan vaa sen takia, et opettaja on käskeny. Tavallaan se jää multa pimentoon, et mikä se on se jokaisen subjektiivinen kokemus, mut jos mä aattelen tollasena luokkana, niin kyl siitä mun mielestä sellanen tyytyväisyys, on saanu tehä innostuneiden lasten kanssa esityksiä. Alina.

8.1.3 Palaute ja arviointi

Koska musiikkiesitykset ovat osa musiikkikasvatusta, kuuluu myös palautteen antaminen osaksi esityksien valmistamista. Kumpikaan opettaja ei arvioinut itse esityksiä tai niiden harjoitteluvaiheita, mutta molemmat kokivat palautekeskustelun tärkeänä osana esitysprosessia. Erityisen tärkeänä opettajat pitivät hyvien asioiden korostamista ja kehumista.

Yhdessä käydään läpi sitä esitystä, että miten se meni, ja mitä oppilaat koki siinä ja kehuja tietysti. Alina.

En varsinaisesti muuten sen kummallisemmin arvioi ihmisten suorituksia keikalla, koska siinä on niin monta asiaa, mitkä siihen vaikuttaa. Enemmän nostetaan sieltä esiin kaikkia niitä asioita, mitkä meni hyvin. Ja usein esiintymiseen liittyy myös se, että sitä etukäteen valmistellaan ajatusta niin, just tää: mitä sit jos mä soitan väärin? - entistä leveämpi hymy.. (...) Että semmosta etukäteisvalmistelua ja jälkikäteen tämmöstä fiilisten purkua ja minkälainen, mitä sieltä kenellekin jäi käteen. Lyydia.

8.2 Opetussuunnitelman huomiointi juhlien valmisteluissa

Kysyessäni haastateltavilta opettajilta opetussuunnitelman huomioimisesta juhla järjestelyissä, tuli molemmilta suora vastaus, että opetussuunnitelmaa ei

huomioida juhla järjestelyissä. Uusi opetussuunnitelma on tullut käyttöön tänä syksynä ja Lyydia mainitsikin, että uuden opetussuunnitelman käyttöönotto työllistää muutenkin niin paljon, että vasta muiden uusien toimintatapojen käyttöönoton jälkeen voidaan miettiä opetussuunnitelmaa juhlien osalta.

(...) ops tuo tällä hetkellä mukanaan niin suuria muutoksia, että mä luulen, että juhla käytäntö ja muu ei, sitä ei olla kyllä tippaakaan mietitty... Lyydia.

Ei oo kyllä mietitty. Nyt kun meillä on joulujuhla meidän työryhmällä ja keväällä jo lähdettiin ideoimaan sitä joulujuhlaa, meil oli jo silloin kauheesti ideoita ja nyt kun kokoonnuttiin ni ei kyllä opsista puhuttu mitään. Alina.

Alinan koulussa oli tulevan joulujuhlan osalta pohdittu opetussuunnitelman kannalta kodin ja koulun välistä yhteistyötä, joka joulujuhlan osalta ei tapahdu toivotulla tavalla. Joulujuhla on tänä lukuvuonna opettajista riippumattomista syistä päiväjuhla, joten monet vanhemmat eivät pääse osallistumaan koulun juhlaan. Uusi opetussuunnitelma korostaa yhteistyötä kodin ja koulun välillä ja useimmiten juuri koulun juhlissa vanhemmat konkreettisesti näkevät, mitä oppilaat ovat koulussa harjoitelleet.

(...) kyllähän uus opetussuunnitelma painottaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, kyl se on mun mielestä todella sääli, ettei ne pääse. Alina.

Vaikka kumpikaan haastatelluista opettajista ei ollut työryhmissään juhlien osalta keskustellut uudesta opetussuunnitelmasta ja sen toteutumisesta koulun juhlissa, kokivat molemmat opettajat koulunsa juhla kulttuurin jo olevan uuden opetussuunnitelman mukaista. Molemmissa kouluissa kaikki koulun oppilaat osallistuvat vuosittain joko kevät- tai joulujuhlan valmisteluihin ja esityksiin. Juhlissa esitykset sisällöltään ovat monipuolisia ja täynnä toimintaa ja tekemistä, joka myös osaltaan tukee uuden opetussuunnitelman henkeä.

Mun mielestä kaikki se mitä me tehdään, miten me tehdään ja miten me niitä juhla rakennetaan, ni menee ihan yks yhteen uuden opsin hengessä. Eli se, että tehdään yhdessä, oppilaille on mahdollisuus vaikuttaa, et se ei oo niitä opettajien keksimiä näytelmiä, vaan on oppilaitten tekemiä

juttuja, mitä me siellä esitetään. Sinänsä menee ihan yks yhteen tähän uuden opsin henkeen. Lyydia.

Me ollaan pidetty tärkeänä sitä, että kaikki oppilaat pääsisi esiintymään jollain tavalla, et jokaisella olis joku rooli. Alina.

Myös yhteistyö koulun sisällä niin opettajien, kuin eri luokkienkin kesken on uuden opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista. Opettajat toimivat yhteistyössä keskenään suunnitellessaan juhlatyöryhmässä tulevaa juhlaa ja usein esityksetkin valmistetaan yhdessä muiden luokkien kanssa.

(...) koko luokka-aste esiintyy, niin silloin ne on yhteistyöjuttuja, mitkä sitten nivoo sitä luokka-asteen porukkaa yhteen. Me tehdään muutenki hirveesti tässä koulussa luokka-asteitten sisällä, eli siis vitosluokkalaiset keskenään tekevät keskenään tai luokat keskenään tekevät paljon yhteistä hommaa. Meillä on paljon myös yhteisopettajuutta tässä koulussa...Lyydia.

Ollaan pidetty meidän työryhmissä nyt tärkeänä sitä, et tehdään se yhdessä, et ollaan myös luokkatasojen välistä yhteistyötä tehty. Alina.

Oppilaat järjestävät koulussa myös omia juhliiaan, joihin he itse valmistavat ohjelman. Oppilaat saavat näin konkreettisesti olla itse omalla toiminnallaan luomassa oman koulunsa toimintakulttuuria ja saavat kokemuksia oman osallisuutensa merkityksestä. Tällaisia juhliia haastatteleman opettajien kouluissa olivat vappu- ja halloweenjuhlat. Oppilaskunta päättää, mitä oppilaiden omia juhliia milloinkin vietetään.

(...) vappuaattona kulttuurikatselmus, joka on oppilaitten omia tekemiä erilaisia esityksiä, ihan mitä tahansa. Siellä on ollu voimisteluesityksiä ja bändisoittoa ja pianonsoittoa ja laulua ja taikatemppeja ja runonlausuntaa ja näytelmiä ja vaikka mitä. Mut et se on nimenomaa semmonen, mihin sitte oppilaat itse valmistavat ohjelman, ja se on täysin heistä lähtöisin, se ohjelma-asia siellä, et siihen ei opettajat millään tavalla puutu. Lyydia.

7.3 Arvojen, tietojen ja taitojen välittäminen musiikkiesitysten kautta

Musiikkiesitysten ja koulun juhlien kautta voidaan välittää oppilaille erilaisia arvoja, tietoja ja taitoja. Ensimmäisenä tärkeänä arvona molemmille haastattelemilleni opettajille tuli mieleen esitystilanteiden yhteisöllisyys. Koko koulu on kerääntynyt yhteisen asian tiimoilta samaan tilaan ja omalla panoksellaan oppilaat saavat olla osana hienoa juhlaa. Alina myös mainitsi tärkeänä arvona juhliin liittyvien arvojen välittämisen.

Tietysti yhteisöllisyys on yks arvo. Sitte on jokaiseen juhlaan liittyvät arvot, jouluna pysähdytään kaikkeen siihen sen teeman äärille, mitä suomalaisessa kulttuurissa joulun liittyy. Sekä kristilliset arvot, että sitte myöskin nää muut tonttu-joulupukki-arvot. Sen sadun ja mielikuvituksen maailmaan hyppääminen. Ja traditioiden siirtäminen on yks arvo. Alina.

Tärkeänä opettajat kokivat oppilaan kannalta myös sen, että oppilas oppisi laittamaan omat lahjansa likoon ja olemaan arvostelunkin alla ja uskaltaa esiintyä. Lyydia mainitsi, että tärkeää on oppia arvostamaan jokaisen panosta esityksessä ja saada kokeilla eri asioita, joiden kautta ehkä löytää omia vahvuuksiaan.

Arvo on sillä, että laittaa omat lahjat likoon ja uskaltaa esittää sitä muille, ja olla arvostelunkin alla. Alina.

Että jokaisen rooli on tärkeä, oli se mikä hyvänsä. Ja se, että tukis sitä, että löytäis niitä tietyllä tavalla omia vahvuuksia ni kokeilis erilaisia asioita, oppisivat sen, että vaikka jännittää, ni tästä selviää hengissä. Sellasia, tottusivat olemaan esillä, koska sitähan se kuitenkin vissii aika paljon on, että pitäis olla aikuisten maailmassa kuitenkin sitte semmosta valmiutta, että jollain tavalla tuoda itsensä esille. En tarkota semmosella tyrkkymeningillä, vaan yleensä se, että osaa avata suunsa porukan edessä ja olla mahdollisimman luontevasti myös ihmisten katseiden alla. Lyydia.

Mielestäni oppimisen ja esiintymisen kannalta erityisen tärkeä huomio Lyydialta oli ajatus esitystilanteiden ja juhlien rentoudesta. Hän mainitsi haastattelussaan, että esitysten tulee olla oppilaiden näköiset, tarkoitus ei siis olekaan valmistaa ammattitasoista esitystä, vaan koska esitykset ovat lasten tekemiä, saavat ne siltä myös näyttää. Esityksiä ei tästä syystä tule arvostella sen tarkemmin, nautitaan vain oppilaiden valmistamasta esityksestä.

Mä tykkään siitä, et esitykset ovat oppilaiden näköisiä. Mä usein sanonki sitte lapsille, ku ne sanoo et `tää meni ihan pielee`, ni eikä menny, sitä paitsi te ootte lapsia. Että lasten esityksissä sattuu ja tapahtuu kaikenlaista. Te ette oo aikuisia, te ette oo ammattilaisia. Että rento meininki. Kukaan ei ole teitä arvioimassa täällä vaan kaikki on vaan nauttimassa teidän kättenne työstä ja teidän ulosannistanne, et se on se juttu, mitä siellä tullaan kattomaan, eikä sitä, et onks joku hyvä vai ei. Et semmosta arviointiasiaa ei siinä oo ollenkaa. Lyydia.

Vaikka esityksiä ei arvioida, tärkeää oppilaiden oppimisen kannalta on saada palautetta esityksistä. Palautteen tulee opettajien mielestä olla positiivista, jotta oppilaille jää mielekäs kokemus esitystilanteesta. Esityksessä riittää oppilailta se, että he yrittävät parhaansa.

Ku jokainen pyrkii parhaimpaansa, ni se on riittävästi. Alina.

7.4 Opettajien kokemukset yhteisöllisyydestä ja ryhmässä työskentelystä

8.4.1 Yhteisöllisyys omassa luokassa ja koulussa

Koulun yhteisöllisyyden kannalta koulun juhlat ovat tärkeitä tilanteita. Tällöin kaikki ovat kokoontuneet yhteen saman asian äärelle. Tämä on arvo, jota opettajat haluavat kouluissaan ja sen toimintakulttuurissa vaalia. Tärkeänä pidetään, että koko luokka osallistuu esitykseen jollakin tavoin, ja että kaikki koulun oppilaat ovat joka vuosi juhlissa sekä esiintymässä, että katsomassa esityksiä.

(...) yhteisöllisyyden kannalta mun mielestä erityisesti se, että koska meillä on tämä ajatus siitä, että koko luokka-aste esiintyy, niin silloin ne on yhteistyöjuttuja, mitkä sitten nivoo sitä luokka-asteen porukkaa yhteen. Lyydia.

Molemmat haastatteleman opettajat olivat tyytyväisiä koulunsa ilmapiiriin ja yhteisöllisyyteen. Yhtenä tähän vaikuttavana tekijänä he pitivät koulun yleisiä käytäntöjä opettajien yhteistyöstä keskenään sekä yhteistyöstä luokkien välillä.

Molemmissa haastateltavien opettajien kouluissa oli luokkia, jossa toimi yhteisopettajuuden periaate, eli suuressa luokassa työskentelee työparina kaksi opettajaa. Toinen haastattelemani opettajista, Alina, työskenteli tällaisen työparin kanssa yhteisopettajana. Hän koki, että toimiessaan yhteistyössä työparinsa kanssa hän toimii esimerkkinä oppilailleen.

Kun on työpariluokka, ni me toimitaan koko ajan dialogissa siellä oppitunneilla ja se on sitte suora malli myös oppilaille, ja mejän luokas käytetään paljon toiminnallisia työtapoja, et asioista jutellaan vierusparin tai vastapäätä olevan kanssa tai sitte neljän hengen ryhmissä. Et enimmäksee istutaaki koko ajan ryhmissä, jotta se mahdollistuis, semmonen keskustelu ja vuorovaikutus. Alina.

Myös Lyydia koki koulussa yhteistyön opettajien ja luokkien välillä toimivan hyvin ja sitä kautta myös juhlien järjestäminen yhteistyössä muiden kanssa olevan luonteva toimintatapa.

Me tehdään muutenki hirveesti tässä koulussa luokka-asteitten sisällä, eli siis vitosluokkalaiset keskenään tekevät keskenään tai luokat keskenään tekevät paljon yhteistä hommaa. (...) Ja eriasteista yhteisopettajuutta on paljon monilla luokka-asteilla. Ryhmiä sekotetaan tilanteen ja tarpeen mukaan, jaotellaan eri tavoin, mikä on missäkin tilanteessa pedagogisesti järkevää. Et sillä tavalla se perustuu et me tehdään sitä yhteistyötä muutenkin, kuin pelkästään sitten ku tulee joku juhla. Et se on niin luontevaa, et sit ku muutenkin ollaan tehty asioita hirveesti yhdessä, niin sitten myös se juhlan järjestäminen on niinku, sen ohjelman järjestäminen on mukavampaa niin. Ja siin on jo vähintää kaks aikuista niitä asioita miettimässä ja jakamassa hommia ja vastuuta, ettei tarvi kenenkään yksin sitä tehdä. Lyydia.

Molemmat haastattelemani opettajat kokivat, että opettajien tulee itse käyttäytyä samalla tavalla kuin toivoisivat oppilaidenkin käyttäytyvän. Tärkeää on, että kaikki kunnioittavat toisiaan juuri sellaisina kuin he ovat. Se antaa myös opettajille tilaa olla oma itsensä. Vaikeistakin asioista keskustelu nousi myös molemmilla opettajilla esille keskustellessa oman luokan ja koulun ilmapiiriin vaikuttavista tekijöistä.

Turvallinen ilmapiiri on olennainen asia yhteisöllisyyttä, että uskaltaa olla oma itsensä ja omine ajatuksineen ja kaikkine tekemisineen. Alina.

Koulussa koen, että mun mielestä täällä on hyvä ilmapiiri. Sekä aikuisten kesken, että lasten kesken. Että aikuisten ja lasten kesken. Se on mun mielestä kauheen tärkeä asia, että mä ainakin koen niin, että meillä ei oo sitä että mun oppilaat ja sun oppilaat. Vaan tääl on meidän oppilaat. (...) Ihan keskustelemalla mun mielestä pitkälle täällä pääsee asioissa, myös semmosissa

hankalissa asioissa pääsee eteenpäin. On hyvä työskentelyilmapiiri. Koen, että tietyllä tavalla rento. Että ei tarvitse esittää kireää opettajaa. Ja luokassa on samankaltainen ilmapiiri. Lyydia.

Alina nosti yhteisöllisyyden kannalta tärkeänä asiana myös sen, että oppilaat kokevat, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa koulunsa toimintaan. Alina on työparinsa kanssa käyttänyt luokassaan mallia, jossa tavoitteiden mukaisesti edetessä oppilaat saavat päättää, mitä joillakin tunneilla tehdään. Myös yleinen oppilaiden ajatusten ja ideoiden huomioon ottaminen tukee oppilaiden kokemusta oman osallisuutensa merkityksellisyydestä.

Et kun ne onnistuu siinä riittävän monta kertaa, ni se bussi liikkuu aina seuraavalle pysäkille ja sitte se pääsee aikanaan maaliin, ja kun se pääsee ni sitte me pidetään joku tunti, et oppilaat saa päättää, et mitä tehdään. Ni meil on sit pidetty leffatuntia ja pelituntia ja leikkituntia, oli meil kerran joku muotinäytöski. Ja nää on sitte lähteny oppilaiden ideoista, et sen mä uskon kans, et vaikuttaa siihen yhteisöllisyyteen, et heil on itse mahdollisuus vaikuttaa, mitä tehdään. Alina.

Omassa koulussaan Alina toivoisi opettajien kesken enemmän työn ulkopuolista yhteistä virkistystoimintaa. Näin kollegat oppisivat tuntemaan toisiaan paremmin, joka näkyisi myös työyhteisön ilmapiirissä ja yhteisöllisyydessä.

Opettajien kesken, mä kaipaisin ehkä lisää sellasta ihan työn ulkopuolella olevaa virkistäytymistä, et meil on aika vähän ollu sellasta. Siinä kun heitetään sitte se työrooli pois päältä, ni sitte toistensa tunteminen paranee ja se kyllä luo sitte sitä yhteisöllisyyttä. Että täytyy sanoo, että viime vuonna meil oli huippu pikkujoulut ja tuntuu, että se meidän ryhmän koheesio tiivisty tosi paljon. Alina.

8.4.2 Ryhmässä työskentely

Koska musiikkiesitysten valmistaminen tehdään aina ryhmässä, olen kiinnostunut ylipäättään ryhmässä työskentelystä ja siitä, millaisia työtapoja opettajat opetuksessaan käyttävät ja miksi. Itse ryhmätyö-sanaa molemmat opettajat välttelivät, sillä se toi heidän mieleensä suppean, vanhanaikaisen työtavan, jossa tehdään töitä yhteisen päämäärän eteen, mutta joka tarjoaa tilaa myös niin sanotuille vapaamatkustajille.

Opettajat sanoivat käyttävänsä ryhmässä tai parin kanssa työskentelyä jatkuvasti ja paremman termin tämän kaltaiselle työskentelylle olevan vertaisoppiminen.

Käytän (ryhmätyöskentelymenetelmiä), monenlaisissa tilanteissa ja hirveen erilaisia. Mä ehkä vierastan sanaa ryhmätyö, koska se vie mun ajatukset sinne omalle kouluajalle, jolloin ryhmätyö tarkoitti sitä, et yks tai kaks teki ja kolme hengas ympärillä ja häiritsi. Lyydia.

Se ei ole mitään perinteinen ryhmätyö, et tuotetaan joku tuotos yhdessä, vaan sitä, että kun mä vaikka opetan matematiikkaa ja kysyn että mikä on sekaluku, ni vastaa se siinä ryhmässä. Et se vastaus ei tule välttämättä minulle, vaan ne sanovat siellä ryhmässä toisilleen. Et siinä tulee, et me pyritään osallistamaan kaikkia, et siel ei sit ole sellasia vapaamatkustajia, et vaan muutamat viittaa. Alina.

Vertaisoppimista opettajat pitivät hyödyllisenä, sillä oppilaat puhuvat ”samaa kieltä”, ja osaavat selittää asiat toisilleen kenties paremmin, kuin opettaja. Alina uskookin, että oppilaat oppivat parhaiten juurikin toisiltaan.

Vertaisoppiminen, mä uskon että lapset oppii melkein parhaitenki toisiltaan, ne puhuu samaa kieltä. (...) Se vertaisoppiminen on ehkä varmaa tärkein ja sitte moni sellanen tarkkailijapersoona ei uskalla avata suutaan koko luokan kuullen, mut sit siinä pienemmässä ryhmässä uskaltaa näyttää tekemisensä ja ottaa osaa. Ja mä toivon, että he saavat myös enempi palautetta ja me yritetään ohjata niitä siihen sellaseen hyvän palautteen antamiseen. Alina.

Vertaisoppimista käyttämällä erilaiset oppijat pääsevät näyttämään osaamistaan ja hiljaisemmatkin oppilaat uskaltavat kenties paremmin tuoda ajatuksensa esiin. Kun oppilaat työskentelevät pareittain tai ryhmässä, saavat he Alinan mukaan enemmän myös palautetta omasta osaamisestaan ja tekemisistään. Lyydia taas puolestaan nosti esiin positiivisena puolena sen, että ryhmätilanteissa erilaiset oppilaat voivat tuoda osaamistaan esiin. Ne oppilaat, jotka eivät kenties tunneilla muuten loista osaamisellaan, voivat ryhmätilanteissa näyttää merkittävää osaamistaan. Lyydia toteaa, että oppilaat, jotka eivät akateemisilta taidoiltaan ole erityisen pitkällä, saattavat ryhmätyötilanteissa olla merkittävässä roolissa.

Ei tarvi tehdä niin (ryhmässä työskentelyä) koko ajan, mut pitää monipuolisesti käyttää erilaisia työskentelytapoja Siis sieltä tulee erilaisia taitoja esiin. Ja mahdollisuus semmosta osaamista näyttää. Mikä kuitenkin on sitä tärkeempää kun sit taas niitten yksittäisten sisältöjen osaaminen. Lyydia.

Ainoa haastatteluissa esiin tullut negatiivinen asia ryhmässä työskentelystä oli Alinan mainitsema seikka ryhmien muodostamisesta. Ryhmän jäsenten valitseminen niin, että ryhmä tukisi toistensa oppimista mahdollisimman hyvin, voi tuottaa vaikeuksia.

(...) ryhmien muodostaminen on tosi haastavaa. Että siitä paljo lukenu kirjallisuuttaki, siitä että monesti pyritään tekemää niistä ryhmistä heterogeenisiä, mut se ei oo aina välttämättä hyvä. Vois olla, et parempia oppimistuloksiin pääsisiki, jos sä voisit vaikkapa itse valita sen, kenen kanssa teet. (...) Semmonen ryhmän toiminta, se vaatii ihan jatkuvaa opettajan läsnäoloa ja tuuppimista. Se on musta ehkä haastavinta ja sitte vielä se, että ryhmän pitäs mun mielestä toimia riittävän pitkään, jotta siinä varmasti sitte syntyy se luottamus, ja rohkenee osallistua ja kertoa mielipiteitään ja mikä se on sit se aika. Ja kuitenkin ois hyvä, että sä saat välillä vaihtaaki niitä kavereita, kenen kanssa sä teet. Alina.

7.5 Muut haastatteluissa esille tulleet asiat

Haastatteluissa nousi teemoista esille asioita, jotka eivät suoranaisesti vastaa tutkimuskysymyksiin, mutta jotka ovat kuitenkin ovat tärkeitä huomioita kokonaisuuden kannalta.

7.5.1 Opetussuunnitelma

Uusi opetussuunnitelma on tänä syksynä otettu käyttöön, ja se sisältää musiikinkin osalta uusia sisältöjä. Alina luetteli uusina asioina teknologian, luovuuden ja musiikillisen keksimisen. Hän pohtikin teknologian helpottavan esimerkiksi arvioinnissa.

Mikä siellä nyt on uutta, niin ehkä sitte toi teknologia, sen tuominen lisäksi ja miettiminen, et missä sitä voi hyödyntää. Ja sitä nimenomaa vaikka arvioinnin suhteen, että pystyy vaikka tallentamaan jotakin juttuja, ja osottaa osaamisensa sitä kautta, ettei kaikkee tarvi tehdä liveinä. Voishan olla, en oo ikinä ennen tätä tehny, mut ku noita laulukokeitaki vielä jonku verran, tai solfakokeita on tullu tehtyä, niin ainahan se on oppilaille tosi jännittävä tilanne tehdä se opettajan läsnäollessa. Ni jos sen tekiski, äänittäis vaikka omalle kännykälle ja lähettäis opettajalle, sais sillee kuulla ni ne on mahdollisuuksia. Alina.

Myös Lyydia näki uudessa opetussuunnitelmassa hyviä muutoksia musiikin kohdalla. Esimerkiksi tekemiseen painottuminen ja monipuolinen asioiden kokeileminen voi tukea oppilaan omien vahvuuksien ja mielenkiinnonkohteiden löytämistä.

Oli se sitten musiikin tunti tai mikä tahansa tilanne missä sitä musiikkia tehdään, mut se painottuu kuitenkin siihen sen oppilaan omaan tekemiseen.. Eli se avaa myös oppilaalle sitä, että ei tarvi olla yhdessä törkeen hyvä, vaan se että kokeilee laajalta haitarilta erilaisia asioita, niin sieltä löytyy ehkä paremmin se oma juttu. Sitä mä pidän sellasena hyvänä asiana. Monipuolisuus ja tekeminen, mikä sieltä mun mielestä välittyy. Tai ainaki mitä ollaan sieltä haluttu tuoda esille. Lyydia.

8.5.2 Musiikkiluokkalaisten valinta

Päijät-Hämeessä sijaitsevassa koulussa oppilaat musiikkiluokille valitaan kolmannelta luokalta. Näin tehtiin aiemmin myös Keski-Suomalaisessa koulussa, mutta nykyään oppilaat aloittavat musiikkiluokat vasta neljännellä luokalla. Tämä siksi, että hakijoita ei ollut aiemmin riittävästi, jotta musiikkiluokka olisi saatu täyteen. Lyydia arvioi syyksi, että haun tapahtuessa edellisen vuoden alussa, on kakkosluokkalaiset niin pieniä, ettei vanhemmat halua lähettää heitä kauas kouluun. Kolmannella luokalla haettaessa lapset ovat kuitenkin sen verran vanhempia, että ajatus kauempana olevasta koulusta ei olekaan niin jännittävä.

Mut nyt ku me tehti se muutos niin, et nyt tekee sen kolmannen luokan tammi-helmikuussa sitä päätöstä, ni se on ihan uskomaton ero. Tammi-helmikuun kolmasluokkalainen tai tammi-helmikuun toisluokkalainen, ni siin on ainaki puoltoistavuotta ikäeroa siinä kohassa. Et ne on niin eri olosia, ne lapset, eli ne on niin paljon siinä vuodessa kasvaneet. Että se selkeesti huomaa sen, että se, että ovat monella tavalla valmiimpia ja sitte lähtemään. Sit niillä on neljännellä luokalla tuntuu olevan jo siinä vaiheessa selkeesti omaa harrastuneisuutta selkeesti enemmän ku mitä vaikka kakkosluokkalaisella ja vielä ja. Et siin on ollut tämmönen muutos. Lyydia.

7.5.3 Lähiluokka/musiikkiluokka

Molemmat opettajat, joita haastattelin, työskentelevät koulussa, jossa on sekä musiikkiluokkia, että lähiluokkia. Molempien luokassa on sekä niitä oppilaita, jotka ovat musiikkiluokilla, että niitä, jotka eivät ole.

Mulla on itellä sellanen luokka, mis on 35 musiikkiluokkalaista ja 10 lähikoulun oppilasta. (...)Me nyt varsinki ku valmistaudutaan siihen musaluokat 50-vuotta juhlakonsertteihin, ni nyt sitte koska ne lähikoulun oppilaat, niillä on vähä erilainen tuntijako, niin ja meil on ollu ekstraharjoituksia, ni ne on sitte tehny oman opettajan kanssa muita asioita, sillon ku meillä on treenejä. Ei se oo meille mikää ongelma. Sitte vaa tehdä eri asioita. Alina.

Nykyään alottaa neljänneltä, tää porukka on alottanu jo kolmannelta. Se on sillä tavalla erikoinen porukka, että siinä on puolet musiikkiluokkalaisia ja puolet ei musiikkiluokkalaisia, koska sinä vuonna ku nää alotti, niin ei tullu riittävästi sisäänpäässeitä, että olis saatu oma opetusryhmä sille musiikkiluokalle. Lyydia.

Koska Alinan koulussa musiikkiluokkalaisilla ja lähikoulussa opiskelevilla oppilailla on erilainen tuntijako, vaikka he opiskelevatkin samalla luokalla, tuli puheeksi Alinan kanssa oppilaiden mahdollinen kokemus tasa-arvosta. Koulussa pyritään siihen, että koulu on kaikkien yhteinen, eikä musiikkiluokkalaisia ja lähikoululaisia erotella. Kuitenkin koulun juhlissa usein näkyy, onko esiintyvä luokka musiikkiluokka vai ei. Musiikkiluokkien opettajat opettavat myös muille luokille musiikkia, eikä musiikkiesityksiä tule helposti tehtyä muiden luokkien kanssa. Kysyin Alinalta, että tekeekö lähiluokan oppilaat juhliin usein muita, kuin musiikkiesityksiä, hän vastasi näin:

joo, tai tanssia tai muuta, et harvoin sit mitää musiikkiesitystä. Joskus on ollut kyllä niitäki, mut harvemmin. Tai sitte jos tehdään musiikkiesitys, ni sit otetetaan siihen, et luokkataso tekee yhteistyötä ja ottaa ne ei-musalaiset siihen musiikkiluokkalaisten joukkoon. Esimerkiks just Lucia-juhlissa toteutuu tää. Et siinä kaikki pääsee laulamaa. Mut kyl se varmasti, moni meistä musiikkiluokkalaisten opettajista opettaa myös näitten lähiluokkien musiikkia, ni ei niitten kanssa ehkä tuu niin helposti mieleen, et valmistais jotain musiikkiesitystä, kun musiikkiesityksiä tulee jo musiikkiluokkalaisilta, et onhan siinä tämmöset puolensa. Alina.

8.5.4 Konsertin järjestäminen

Vaikka tässä tutkimuksessa keskitynkin vain koko koulun yhteisten juhlien järjestämiseen, tuli haastattelussa Alinan kanssa puheeksi myös konserttien valmistamien. Koulun juhlan ja musiikkiluokkalaisten konsertin järjestäminen eroaa jonkin verran. Työryhmä konsertin valmistamiseen on pienempi, ja työn alla on paljon myös käytännönasioita, joita koulussa järjestettävään juhlaan ei kuulu. Tilavaraukset tulee tehdä, ja tila itsessään vaikuttaa juhlan teemoihin. Esitykset ovat myös lähes pelkästään kuoroesityksiä.

Koska meillä kaikilla luokka-asteilla on se tunti viikossa kuoroa, ja sit niissä konserteissa esitetään sitä, mitä kuorotunneilla tehdään. Tavallaan siitä kuorossa työskentelemisestä tulis aika, ei kovin motivoivaa, jos sitä ei menis minnekää esittämään. Et siihen se perustuu, et on se konsertti ja aletaan sinne rakentaa ohjelmistoa. Alina.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Musiikkiesitys osana musiikkikasvatusta

Opettajat kokivat, että juhlien ja musiikkiesitysten valmistaminen on tärkeää niin oppilaiden oppimisen, kuin koulun yhteisöllisyydenkin edistämisen vuoksi. Työ ei jakaudu tasaisesti koulussa juhlia valmistaessa, mutta molemmat opettajat olivat tottuneet siihen, eikä se heidän mielestään ollut ongelma. Yleisestikin opettajat olivat tyytyväisiä oman koulunsa juhlakulttuuriin, eivätkä nähneet siinä suurempia kehityskohteita. Molemmilla opettajilla on pitkältä historia musiikin parissa ja sen harrastamisesta. Kenties omat myönteiset kokemukset musiikin esittämisestä ovat vaikuttaneet heidän suhtautumiseensa juhliin ja musiikkiesitysten valmistamiseen, ja tämän vuoksi suhtautuminen on todella positiivinen. Kumpikaan ei kokenut juhlia raskaana tai stressiä lisäävänä tehtävänä, vaan mielekkäänä ja tärkeänä työnä.

Pääasiassa juhlien järjestäminen ja suunnittelu ovat opettajien vastuulla. Teemat ja osittain roolien/tehtävien jako tapahtuu opettajien toimesta, vaikka oppilaillekin annetaan mahdollisuus vaikuttaa. Arjas ym. (2013, 235) toivat esiin opettajien vastuun esitysten arvokysymyksiin liittyen. Esiintymistilanne sisältää riskin siitä, minkälaisessa valossa oppilas esiintyy koko koulun edessä. Parhaimmillaan esitys voi luoda arvostusta oppilasta kohtaan, pahimmillaan oppilas nolaa itsensä. (ks. luku 2 Juhlaperinne ja koulu). Tätä kumpikaan opettaja ei tuonut keskustelussa esille, eivätkä he kokeneet esiintyjien roolitusta vaikeana. Yhteistä Arjaksen ym. artikkelin ajatuksiin opettajilla oli se, että he halusivat korostaa tasa-arvoa ja kaikkien oikeutta esiintymiseen niin, että jokainen oppilas osallistuu aina esityksiin jollakin tavalla.

On tärkeää, että oppilailla on sanavaltaa omaan rooliinsa esityksessä. Koska osallistuminen on pakollista, ei ole kenenkään edun mukaista, jos oppilaat osallistuvat itselleen epämiellyttävällä tavalla. Jotta esitys palvelisi oppilaiden oppimista ja positiivisia kokemuksia musiikin esittämisestä ja esillä olemisesta, tulee roolin olla

mieluisa. Lyydia nosti esiin erilaiset oppilaat ja heidän toiveensa. Esitys tehdään aina oppilaiden ehdoilla; jos on innokkaita soololaulajia, järjestetään niin, että on tilaisuus laulaa sooloja. Jos taas luokasta kukaan ei mielellään ole näyttävässä roolissa, tehdään esitys sen mukaisesti. Tehtäviä löytyy myös lavan ulkopuolelta, joten vaikka et esiintyisikään lavalla, olet silti merkittävässä roolissa esityksen onnistumisen kannalta. Myös Nikkanen ja Westerlund (2009) tukevat tätä ajatusta. Ks. luku 4 Musiikkiesityksen valmistaminen ryhmässä.

Kappaleessa 4.6 *Palaute ja arviointi* käyn läpi erilaisia arviointimenetelmiä. Arviointi on tärkeä osa oppimista ja opetusta ja sen vuoksi se tulee myös musiikkiesityksissä ottaa huomioon. Opettajat eivät arvioi esityksiä jälkeenpäin, mutta pitivät palautekeskustelua erittäin tärkeänä osana esitystä. Jännittävän tilanteen jälkeen oppilaat tarvitsevat kehuja ja positiivista palautetta esityksestään, jotta heille jää positiivinen olo itsestään esiintyjänä. Lyydia korosti esityksien rentoutta ja sitä, ettei heidän tarvitse kuulostaa ammattilaisilta, vaan esitykset saavat näyttää oppilaiden tekemiltä. Arjas ym. (2013) ovat sitä mieltä, että koulun juhlat ilmentävät koulun arvoja. Tästä syystä Lyydian huomio esitystilanteen rentoudesta on mielestäni erityisen tärkeä. Olisi toivottavaa, että jokainen uskaltaisi osallistua esityksiin omana itsenään ja jopa kokeilemaan rajojaan. Ei tarvitse olla täydellinen esiintyäkseen, vaan esityksetkin ovat oppimistilanteita. Tämä liittyy myös vastaanottamistaitoihin, sillä juhlissa koulun muut oppilaat näkevät, että selvää harrastuneisuutta musiikin parissa tai erityisiä musiikillisia lahjoja ei tarvita esiintyäkseen. Näin voidaan välittää oppilaille ajatusta, että musiikki kuuluu kaikille, ja kaikki ovat oikeutettuja esittämään musiikkia. Kun oppilaat näkevät monenlaisia esityksiä ja esiintyjä, madaltuu kenties myös heidän kynnyksesi esiintyä. Näin kaikki voivat saada tärkeitä kokemuksia esiintymisestä ja esillä olemisesta ilman pelkoa itsensä nolaamisesta. Ks. 4.3 Vastaanottamistaidot.

8.2 Opetussuunnitelman huomiointi juhlien valmisteluissa

Opettajat eivät suoranaisesti huomioi opetussuunnitelmaa juhlien ja esitysten suunnittelussa. He kuitenkin kokivat, että koulun juhlat ovat jo nyt, ja ovat myös aiemmin olleet uuden opetussuunnitelman mukaisia. Uusi opetussuunnitelma korostaa oppilaan aktiivisuutta ja monipuolista roolia toimijana. Myös tasa-arvo toteutuu juhlissa kaikkien oppilaiden osallistuessa juhliin esiintyjinä ainakin kerran vuodessa. (ks. 3.2 Opetussuunnitelman arvoperusta.) Itse olin positiivisesti yllättynyt tästä, että juhlat ovat olleet niin uuden opetussuunnitelman mukaisia ja ennen uuden opetussuunnitelman käyttöönottoa. Kaikki oppilaat osallistuvat juhliin ja juhlista pyritään tekemään mahdollisimman monipuolisia ja oppilaita osallistetaan suunnittelun ja harjoittelun eri vaiheissa.

Opetussuunnitelman musiikin tavoitteissa sanotaan, että oppiaineen myötä mahdollistetaan yhteismusisointia kaikille sekä myönteiset kokemukset itsestä musiikin parissa toimijana. Myös musiikillisten taitojen kehittyminen ja luova ajattelu ovat lueteltu oppiaineen tavoitteissa. Monipuolisten musiikkiesitysten valmistaminen, niiden esittäminen ja niistä saatu positiivinen palaute voi johtaa näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Haastattelujen perusteella näihin myös päästään.

8.3 Arvojen, tietojen ja taitojen välittäminen musiikkiesitysten kautta

Mielestäni kenties merkittävin taito ja arvo, jota opettajat toivovat oppilaidensa juhlien kautta oppivan, on taito esiintyä ja olla esillä. On tärkeää osata olla katseiden ja arvostelun kohteena ja uskaltaa laittaa omat lahjansa likoon. Kuitenkin on opettajien vastuulla, että ilmapiiri esittämiselle on turvallinen ja sellainen, ettei kukaan tule nolatuksi muiden edetessä. Pääkkösen (2013) mukaan kasvattajilla on mahdollisuus tukea oppilaidensa itseluottamusta ja rohkeutta antamalla heille tilaisuuksia

onnistuneisiin esiintymistilanteisiin. (ks. 4.5 Musiikkiesitys kasvatuksellisena valintana.)

Toinen selkeästi esiin noussut teema haastatteluista arvojen välittämisen kohdalla oli yhteisöllisyys. Opettajat pitivät tärkeänä, että kaikki osallistuvat koko koulun yhteisiin juhliin säännöllisesti joko esiintyjän tai katsojan roolissa. Näin oppilaat saavat omalla osallisuudellaan olla osana hienoa, yhteistä juhlaa. Alina myös toi esiin juhliin liittyvien arvojen siirtämisen. (Ks. luku 2 Juhlaperinne ja koulu.) Kappaleessa 4.5 Musiikkiesitys kasvatuksellisena valintana esitän ajatuksia musiikkiesityksen valmistamiseen liittyvistä arvokysymyksistä. Ne tukevat ajatusta, että jokaisen tulee saada osallistua esityksiin ja juhliin ja kuinka koulun toimintakulttuuria ja sosiaalisia suhteita voidaan juhlien avulla tukea ja kehittää.

8.4 Opettajien kokemukset yhteisöllisyydestä ja ryhmässä työskentelystä

Opettajat pitävät koulunsa ilmapiiriä hyvänä. Tämä näkyy myös juhlissa ja sitä halutaan myös korostaa ja pitää yllä. Hyvän ilmapiirin ja yhteisöllisyyden eteen työskennellään joka päivä. Luokissa työskentelytavat ovat monipuoliset ja vertaisoppimista hyödynnetään jatkuvasti. Opettajat myös korostivat oman esimerkin merkitystä ja huomioivat oman ja muidenkin koulun henkilökunnan käyttäytymisen. Oman käyttäytyminen ja yhteistyö muiden opettajien kanssa antaa myös oppilaille mallia, kuinka toimia. Nousiainen ja Piekkarikin (2007, 13-16.) korostavat toimivia rakenteita, joiden pohjalta yhteisöllinen toimintakulttuuri kouluun voidaan rakentaa. Haastateltavieni kouluissa opettajat muodostavat ennen juhlia juhlatiimin, jossa he yhdessä työskentelevät juhlien eteen. Niin esityksissä, kuin muussakin opetuksessa tehdään paljon yhteistyötä muiden luokkien kanssa. Nousiainen ja Piekkari tuovat esiin myös oppilaskunnan, jossa oppilaat pääsevät itse konkreettisesti vaikuttamaan oman koulunsa toimintakulttuuriin. Lyydia ja Alina kertoivat molemmat koulussansa

järjestettävistä juhlista, jotka oppilaat itse järjestävät. Näin he kokevat voivansa vaikuttaa, joka puolestaan tukee yhteisöllisyyden tuntua. (ks. luku 4.4 Yhteisöllisyys.)

Pelkät rakenteet eivät kuitenkaan riitä, eikä yhteistyö toimi ilman vuorovaikutustaitoja. Näitä voidaan luokassa harjoitella työskentelemällä ryhmissä ja tekemällä yhteistyötä niin oman luokan sisällä, kuin yhdessä muidenkin luokkien kanssa. Erityisesti ryhmätyö-termistä kumpikaan opettaja ei pitänyt, mutta ryhmässä toimimista ja nimenomaan vertaisoppimista molemmat haastateltavat pitivät tärkeänä oppilaiden oppimisen kannalta. Yhdessä tekemistä tukee myös opetussuunnitelma, jossa mainitaan:

Oppilaita tukee ohjata toimimaan erilaisissa rooleissa, ottamaan vastuuta niin omista kuin yhteisistäkin tavoitteista sekä jakamaan tehtäviä keskenään. (POPS 2014, 30.)

Tämä tukee musiikkiesityksen valmistamista kuin kaikkea muutakin ryhmässä ja yhdessä työskentelyä. Opettajat toivoivat, että pari- ja ryhmätöitä tehdessä hiljaisemmatkin oppilaat uskaltaisivat tuoda ajatuksensa esiin ja että ryhmätöitä tehdessä löytyisi erilaista tekemistä kaikille, ja sellaiset taidot tulevat oppilaista esiin, mitä opettajajohtoisessa opetuksessa ei kenties tule. Opettajat myös toivat esille, että oppilaat oppivat parhaiten toisiltaan ja osaavat puhua toisilleen ”toistensa kieltä”. (ks. Muhonen 2001, 43.) Myös siksi vertaisoppiminen oli perusteltua haastateltujen mielestä. Yhdessä tehdessään oppilaiden itseluottamus ja luottamus toisiin paranee. Näin voidaan myös tuoda esille, kuinka jokaisen osallistuminen on tärkeää, ja oppilaat saavat kokemuksia omasta merkityksellisyydestään. (ks. luku 5.2 Turvallinen ja toimiva ryhmä.)

8.5 Muut haastatteluissa esille tulleet asiat

Uusi opetussuunnitelma tuo muutoksia myös musiikin opettamiseen. Molemmat opettajat löysivät opetussuunnitelmasta paljon hyvää, muun muassa

toiminnallisuuden ja tekemisen. Nämä olivat kuitenkin heille tuttuja asioita ja jo luonnollisena osana opetusta. Uutta oli teknologian käyttö ja oppilaiden luovuuden kehittäminen ja musiikilliseen keksimiseen kannustaminen. Bendelowin ja Mayallin (2002) tekemän tutkimuksen mukaan oppilaat pitävät eniten oppiaineista, joissa tarvitaan ongelman ratkaisua ja luovuutta. (ks. luku 4.5 Musiikki kasvatuksellisena valintana.) Näihin oppiaineisiin lukeutuu myös musiikki ja sen oppitunneilla saakin usein olla aktiivinen ja toiminta on usein kokonaisvaltaista. On hyvä, että uudessa opetussuunnitelmassa on entisestään korostettu luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja, sekä teknologian käyttöä, joita ilmeisesti ei ole kovin johdonmukaisesti opetettu aiemmin.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimustulosten luotettavuus

Lähetin haastattelupyynnön kahden musiikkiluokkakoulun kaikille opettajille, joista kaksi vastasi olevansa kiinnostunut osallistumaan. Molemmat haastateltavat olivat toimineet musiikkiluokanopettajina jo kymmenen vuotta ja koulutuksensa perusteella ovat harrastaneet musiikkia pitkään ja ovat motivoituneita musiikin opettajia. Myös heidän myönteinen vastauksensa haastattelupyyntöön kertoo heidän mielenkiinnostaan aiheeni kohtaan. Suurin osa haastatteluun pyydetyistä opettajista ei ollut kiinnostuneita haastatteluun. Voiko haastatteleman opettajat tämän perusteella olla tavallista kiinnostuneempia ja motivoituneempia järjestämään koulun juhlia ja musiikkiesityksiä?

Haastatteleman opettajat olivat aiheestani kenties erityisen kiinnostuneita, ja on vaikea sanoa, kuinka näiden kahden opettajan ajatukset kohtaavat muiden musiikkiluokanopettajien ajatusten kanssa. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia ja mielestäni positiivisesti yllättäviä. Hypoteesini oli, että opettajat kokisivat juhlien järjestämisen työläänä tehtävänä, joka suoritettaisiin niin, että esitys valmistuisi mahdollisimman helposti, joka puolestaan vaikuttaisi esiintyjävalintoihin. Yritin mahdollisimman hyvin peittää omat ajatukseni esiintymisen tärkeydestä haastattelutilanteissa, jottei omien arvojeni näkyminen olisi vaikuttanut opettajien vastauksiin. Teoriapohjan kirjoittaminen antoi uutta tietoa itselleni musiikkiesityksistä, mikä muutti omia näkemyksiäni tutkittavasta asiasta. Miettiessäni teoriapohjaa ja lukiessani aiempia tutkimuksia juhlista, musiikkiluokista tai yhteisöllisyydestä, tuntui että jatkuvasti löytyi uusia asioita, jotka olennaisesti liittyvät juhlien järjestämiseen. Toisaalta haastatteluaineiston saadessani oli helppo rajata teoriaosuudesta pois asiat, jotka eivät enää olleetkaan olennaisia tulosten kannalta.

Haastatteluaineistoa pystyin hyödyntämään hyvin. Molempien opettajien vastaukset pysyivät melko hyvin teemojen sisällä, joten ”turhaa” aineistoa ei kertynyt. Analysointivaiheessa esiin tulleisiin teemoihin liittyen tuli mieleen tarkentavia kysymyksiä, joita olisi voinut haastatteluvaiheessa tehdä. En kuitenkaan nähnyt tarpeelliseksi pyytää jälkikäteen lisäyksiä haastateltavilta, jotta tutkimus pysyi selkeästi rajattuna, eikä alkanut rönsyilemään. Koska olin ehtinyt tutustua rauhassa aiempiin tutkimuksiin ja teoriapohjaan ja miettiä ja harkita tutkimusasetelmaani, koin että osasin kysyä oikeita kysymyksiä ja sain niihin myös kattavat vastaukset.

Tutkimusprosessiin kokonaisuudessaan olen tyytyväinen. Löysin kiinnostavan aiheen ja koska minusta riippumattomista syistä aineiston kerääminen viivästyi, sainkin lisää aikaa tutustua aiempiin tutkimuksiin, teoriatietoon ja uuteen opetussuunnitelmaan. Tänä syksynä haastattelut tehdessäni olin entistä motivoituneempi ja nyt harkiten miettinyt, mitä todella haluan tutkia ja miksi. Aiheeni on ajankohtainen uuden opetussuunnitelman myötä ja koen tutkimuksentelemisen antaneen minulle tärkeää tietoa tulevaan työhöni.

9.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tein haastatteluni kouluissa, joissa on sekä musiikkiluokkia että lähikoululuokkia. Koska haastattelin vain musiikkiluokkien opettajia ja tutkin asiaa musiikkiluokkien näkökulmasta, tuli väistämättä vastaan ajatus, että miten oppilaat, jotka eivät ole musiikkiluokilla, kokevat juhlat. Kuinka paljon vaikuttaa, että koulussa on jo musiikkiluokat, ja jakautuuko musiikkiesitykset tasaisesti kaikille luokille, vai ainoastaan musiikkiluokkien esitettäväksi? Toinen haastattelemistani opettajista kertoi, että heidän koulussaan oppilaat, jotka eivät ole musiikkiluokilla esittävät useimmiten näytelmiä tai muita esityksiä, jossa musiikki ei ole pääosassa. Olisi

mielenkiintoista tutkia, miten ”normaaliluokkien” oppilaat kokevat yhteisöllisyyden koulussaan ja eroako se musiikkiluokkalaisten kokemuksista. Aiemmin esitin ajatuksen siitä, kuinka koulun juhlissa esitetyt musiikkiesitykset saattavat vaikuttaa oppilaiden musiikilliseen minäkäsitykseen ja ajatuksiin hyvästä musiikista ja siitä, kuka sitä saa esittää. Voisi olla aiheellista tutkia, millainen musiikillinen minäkäsitys lähikouluoppilaille on kouluissa, joissa on myös musiikkiluokat.

Nyt tutkin musiikinopettajia ja heidän näkemyksiään koulun juhlista ja musiikkiesitysten valmistamisesta. Kuitenkin alakouluissa on useimmiten vain yksi musiikin aineenopettaja-jos sitäkään. Kuinka paljon musiikista innostuneella opettajalla on vaikutusta musiikkiesityksiin ja koulun juhliin? Hyvä tutkimusaihe olisikin tutkia kuinka opettajat, jotka eivät ole musiikin harrastajia tai koe olevansa musiikin parissa vahvimmillaan, kokevat musiikkiesitysten valmistamisen. Jos kyseessä ei ole musiikkiin painotettu luokka, musiikkia usein opettaa luokanopettaja, joka ei ole erikoistunut musiikkiin. Musiikki kuitenkin on ollut aina osana kulttuurimme juhlia, joten voisi tutkia, kuinka musiikkiesitykset koetaan osana musiikkikasvatusta kouluissa, joissa ei ole musiikin aineenopettajaa. (ks. luku 2 Juhlaperinne ja koulu).

Toivon, että tutkimukseni luo innostusta ja ymmärrystä koulun juhlia ja musiikkiesityksiä kohtaan. Toivoisin, että omasta musiikillisesta taitotasosta riippumatta jokainen opettaja uskaltaisi tehdä oppilaita osallistavia esityksiä, jotka voisivat osaltaan tukea koulun yhteisöllisyyttä ja toimintakulttuuria. Toivottavasti tutkimukseni ei ainakaan luo paineita juhlien valmistamista kohtaan, vaan että opettajat osaisivat ottaa juhlien kanssa rennosti ja ymmärtää, että rento ote ja huumori välittyvät oppilaille ja että itse harjoitteluprosessi on itsessään arvokas, ei pelkkä lopputulos. Mielestäni alla oleva Lyydian kommentti kuvaa hyvin ajatusta, joka oppilaille olisi hyvä välittää. Jokainen saa osallistua omalla tavallaan esityksiin, ja nauttia esiintymisestä ilman pelkoa epäonnistumisesta.

Mä tykkään siitä, et esitykset ovat oppilaiden näköisiä. Mä usein sanonki sitte lapsille, ku ne sanoo et ´tää meni ihan pielee`, ni eikä menny, sitä paitsi te ootte lapsia. Että lasten esityksissä sattuu ja tapahtuu kaikenlaista. Te ette oo aikuisia, te ette oo ammattilaisia. Että rento meininki. Kukaan ei ole teitä arvioimassa täällä vaan kaikki on vaan nauttimassa teidän kättenne työstä ja teidän ulosannistanne, et se on se juttu, mitä siellä tullaan kattomaan, eikä sitä, et onks joku hyvä vai ei. Lyydia.

LÄHTEET

- Antikainen, A., Rinne, R., Koski, L. 2013. Kasvatussosiologia. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Anttila, M., Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhatvuotisen musiikkikasvatusta. Joensuu University Press Oy.
- Arjas, P. 1997. Iloa esiintymiseen- muusikon psyykinen valmennus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Arjas, P., Hirvonen, A., Nikkanen, H. Esiintyminen ja kilpaileminen pedagogisina kysymyksinä. Teoksessa Juntunen, M-L., Nikkanen, H., Westerlund, H. (toim.), Musiikkikasvattaja, kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 225-245.
- Arola, P. 2007. Voiko koulun toimintakulttuuria kehittää? Teoksessa Arola, P., Sallila, P. (toim.), Koulussa kansalaiseksi, opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri. Helsinki: kansanvalistusseura, 52-70.
- Bendelow, G. & Mayall, B. 2002. Children's emotional learning in primary schools. *European Journal of Psychotherapy, Counselling & Health* vol 5, no 3, 291-304.
- Cantell, H. Ratkaiseva vuorovaikutus, pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. Juva: PS-kustannus.
- Csikszentmihályi, M. 2005. Flow – elämän virta, Tutkimuksia onnesta kun kaikki sujuu. Suom. Hellsten, R. Helsinki: Rasalas Kustannus.
- Eerola P-S. 2010. Mitä musiikki kouluille antaa? musiikinopettajien näkemyksiä opetuksensa tavoitteista sekä oppiaineensa ainutlaatuisuudesta. *Kasvatus* 41(1): 31-40.
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampere: Acta Electronica Universitatis Tamperensis : 690.
- Eskola, J., Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Eskola, J., Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jauhiainen, R., Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Porvoo: WSOY.
- Jones, D. E., Greenberg, M., & Crowley, M. 2015. Early Social-Emotional Functioning and Public Health: The Relationship Between Kindergarten Social Competence and Future Wellness. *American Journal of Public Health*. e-View Ahead of Print. Luettavissa osoitteessa: <http://ajph.aphapublications.org/doi/pdf/10.2105/AJPH.2015.302630> luettu 26.7.2016.
- Johnson, D. & Johnson, R., 2009. An educational psychology succes story: social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher* 38 (5), 365-379.
- Jordan-Klikki, P., Kauppinen, E., Eeva Korolainen-Viitasalo. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Suomen yliopistopaino.
- Juntunen, M-L., Westerlund, H. 2013. Laadukas arviointi osana oppimista ja opetusta. Teoksessa Juntunen, M-L., Nikkanen, H., Westerlund, H. (toim.), Musiikkikasvattaja, kohti reflektiivistä käytäntöä, 71-92. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen L. 2005. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. WSOY. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hänninen, V., Partanen, J., Ylijoki, O-H. 2001. Sosiaalipsykologian suunnannäyttävä. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kaikkonen, M., Laes, T. 2013. Musiikkikasvattaja inklusion ja tasa-arvoisen oppimisen edistäjänä. Teoksessa Juntunen, M-L., Nikkanen, H., Westerlund, H. (toim.), Musiikkikasvattaja, kohti reflektiivistä käytäntöä, 10-115. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kaikkonen, M. 2013. Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., Korolainen-Viitasalo, E. (toim.), Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Helsinki. Opetushallitus. 28-36.
- Kaivola, T. 1998. Lasten juhlat. Rotinoista rippikouluun. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kauppila, R. 2011. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kauppinen, E. 2009. Musiikki perusopetuksen oppiaineena. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/116476_2011Musiikki_18_11_2009_Kauppinen.pdf
Luettu 17.08.2016.
- Kiiski, P. & Törmälä, J. 2009. Suomen musiikkiluokkatoiminnan historia. Teoksessa T. Kotilainen, M. Manner, J. Pietinen & R. Tikkanen (toim.) Musiikki kuuluu kaikille. Koulujen Musiikinopettajat ry. 100 vuotta. Jyväskylä: Koulujen musiikinopettajat ry, 77-82.
- Kosonen, E. 2009. Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen. Teoksessa J.Louhivuori, P. Paananen & L. Väkevä (toim.), Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: suomen musiikkikasvatusseura - FiSME r.y.
- Kostiainen, L. 2007. Yksilöllinen oppimisympäristö. Teoksessa Arola, P., Sallila, P. (toim.), Koulussa kansalaiseksi, opettaja ja aktiivinen koulukulttuuri, Helsinki: Kansanvalistusseura. 71-92.
- Kumpulainen, R. 2004 . Hyvinvointia yhteisöllisyydestä. Mielenterveys 43/(3). Suomen mielenterveysseura.
http://www.aikakaus.fi/al_koulussa/artikkelipankki/yhteisollisyys.htm. Luettu 25.7.2016.
- Kurkela, K. 1994. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynamiikkaa. Sibelius-Akatemia. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kypärämäen koulu, 2016. Musiikkiluokat. Jyväskylän kaupungin internet-sivusto.
<https://peda.net/jyvaskyla/kyparamaenkoulu/musiikkiluokat> luettu 23.09.2016

- Lindström, T. E. (2011). Pedagogisia merkityksiä koulun musiikintunneilla perusopetuksen yläluokkien oppilaiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 158.
- Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.
- Leppänen, T., Unkari-Virtanen, L., Sintonen, S. 2013. Kriittinen kulttuurikasvattaja ja musiikkikasvatuksen traditiot. Teoksessa Juntunen, M-L., Nikkanen, H., Westerlund, H. (toim.), Musiikkikasvattaja, kohti reflektiivistä käytäntöä, 321-348. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lilja-Viherlampi, L-M. 2007. "Minunkin sisällä soi!" - musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24.
- Linnankivi, M., Tenkku L., Urho, E. 1994. Musiikin didaktiikka. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Lotilan koulu, 2016. Musiikkiluokkatoiminta. Lahden opetusverkoston internet-sivusto. <https://peda.net/lahti/koulut/lotila/m> luettu 23.09.2016.
- Muhonen, H. 2001. Lasten yhteisöllisyys avoimessa tietokoneympäristössä. Teoksessa Kangassalo, M. (toim.), tietotekniikan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Edita Oyj.
- Niemistö, R. 2012. Ryhmän luovuus ja kehityshehdot. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Nikkanen, H. 2009. Alakoulussa avainsana on kokonaisvaltaisuus. Teoksessa T. Kotilainen, M. Manner, J. Pietinen & R. Tikkanen (toim.) Musiikki kuuluu kaikille. Koulujen Musiikinopettajat ry. 100 vuotta. Jyväskylä: Koulujen musiikinopettajat ry, 59–64.
- Nikkanen, H. 2014. Musiikkiesitykset ja juhlat koulun toimintakulttuurin rakentajina. Sibelius-Akatemia. Väitöskirja.
- Nikkanen, H., Westerlund, H. 2009. Musiikkiesitys yhteisöllisen koulukulttuurin rakentajana. Deweyn demokraattiset kasvatuseriaatteet perusopetuksen musiikkikasvatuksessa. Musiikki 39 (1), 27-41.
- Nousiainen, L., Piekkari, U. 2007. Osallistuva oppilas- yhteisöllinen koulu. Koulun kehittämisen kansio. Opetusministeriö. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-_hanke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf luettu 25.7.2016.
- Parland, M. 2010. Juhlitaan yhdessä! Monikulttuurisia juhlia koulussa. Helsinki: Tammi.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS) 2014. Helsinki: Opetushallitus. Osoitteessa:
http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

- Pitkänen, K. 2014. Musiikillinen elämänkaari alakoulusta aikuisuuteen. Tapaustutkimus musiikkiluokan merkityksestä ja musiikillisista elämäntarinoista. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Pääkkönen, L. 2013. Nuorten musisointiprosessi koulussa toteutetussa konserttiprojektissa. Musiikkiluokkalaisten kertomukset yhdessä tekemisestä. Oulun yliopisto. Väitöskirja.
- Rantala, T. 2006. Oppimisen iloa etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruusuvuori, J., Tiittula, L.(toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Ruismäki, H. 1996. Lastentarhanopettajaksi opiskelevat koulujensa musiikkikasvatuksen kokijoina. Teoksessa S. Tella (toim.) Nautinnon lähteillä. Aineen opettaminen ja luovuus. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 163, 397-408.
- Ruokonen, I., Grönholm, M. 2005. Musiikkikasvatus perusopetuksessa ja musiikkiluokilla. Teoksessa Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Sahlberg, P., Leppilampi, A. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? - yhdessäoppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Helsingin yliopisto. Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Helsinki: yliopistopaino.
- Sahlberg, P., Sharan, S. (toim.) 2002. Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Helsinki: WSOY.
- Salovaara, R. 2008. Voima virtaa. Menetelmäateriaali tukioppilastoimintaan ja MLL:n Nuorisotyöhön. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Salovaara, R., Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saloviita, T. 2006. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistava kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus 2014.
- Sinkkonen, J. 1997. Musiikin merkitys lapsen kehityksessä. Teoksessa M. Kaikkonen & S. Mattila (toim.) Musiikki ja mielen mahdollisuudet. Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen julkaisuja: 1, 40 – 53.
- Sinkkonen, J. 2003. Leikkiä vakavilla asioilla. Helsinki: WSOY.
- Small, C. 2011. Music Culture: Musicking : The Meanings of Performing and Listening. Wesleyan University Press.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Osoitteessa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> luettu 25.09.2015.
- Tuckman, B. 1965. Developmental sequence in small groups. Psychological Bulletin. Vol. 63, No. 6, 384-399. <http://search.proquest.com/docview/614353032?accountid=11774>
- Vitikka, E., Krokfors, L., Hurmerinta, E. The Finnish national core curriculum: structure and development. 2012. Teoksessa Niemi, H., Toom, A., Kallioniemi, A. (toim.) Miracle of education. The principles and practices of teaching and learning in Finnish schools. Helsingin yliopisto. The Netherlands: Sense Publishers.
- Vähälä, B-S., 1996. Vuosien varrelta. Lahden musiikkiluokat 30 vuotta. Musiikkiluokkien tuki Ry.

LIITTEET

HAASTATTELU MUSIIKKILUOKAN OPETTAJILLE

HAASTATTELUN TEEMAT

1. koulun juhlien merkitys
2. esityksen valmistaminen
3. ops
4. yhteisöllisyys
5. ryhmätyöskentely

1. Juhlat:

- Mitä juhlia koulussanne vietetään ja mikä merkitys niillä on?
- Mitä arvoja juhlat voivat oppilaille viestittää?
- Kenen vastuulla juhlien järjestäminen on?

2. Esityksen valmistaminen:

- Mikä on tärkeää esityksen valmistamisessa, mitä tulee ottaa huomioon?
- Mitä haasteita esityksen valmistamisessa voi olla?

3. Ops:

- Mitä hyviä puolia koet uudessa opetussuunnitelmassa olevan?
- Huomioidaanko ops juhlien suunnittelussa? Miten?

4. Yhteisöllisyys:

- Minkälainen ilmapiiri koulussanne on? Luokassasi?
- Miten koet, että voit omalla toiminnallasi parantaa luokkasi/koulusi yhteisöllisyyttä?

5. Ryhmätyöskentely :

- Käytätkö paljon ryhmässä työskentelyä luokassasi? Millaisia ryhmätöitä?
- Miksi teette ryhmätöitä?